

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 ความเป็นมาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- 2.2 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- 2.3 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 2.4 ความหมายและขอบข่ายของวิชาสังคมศึกษา
- 2.5 การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
- 2.6 สื่อการสอนวิชาสังคมศึกษา
- 2.7 การวัดและประเมินผลวิชาสังคมศึกษา
- 2.8 ปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
- 2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.10 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 ความเป็นมาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้ เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมาย และกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีด ความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) พร้อมกันนี้ได้ปรับ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทาง การศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น (สำนักนายกรัฐมนตรื, 2542)

จากการวิจัย และติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในช่วงระยะ 6 ที่ผ่านมา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 อ้างถึงใน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2546 ก., 2546 ข.,

2548 ก., 2548 ข. ; สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547; สำนักผู้ตรวจราชการและติดตามประเมินผล, 2548; สุวิมล ว่องวานิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย, 2547; Nutravong, 2002; Kittsunthon, 2003) พบว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุดดีหลายประการ เช่น ช่วยส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการศึกษาทำให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และมีแนวคิดและหลักการในการส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาดังกล่าวยังได้สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่เป็นปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรหลายประการทั้งในส่วนของเอกสารหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ได้แก่ ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก ทำให้เกิดปัญหาหลักสูตรแน่น การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักสูตรทาง การศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งปัญหาคุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

นอกจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้ มีคุณธรรม และมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้ มีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากข้อค้นพบในการศึกษาวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ผ่านมา ประกอบกับข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคนในสังคมไทย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 จึงเกิดการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสม ชัดเจน ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่

การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนในแต่ละระดับ นอกจากนั้นได้ กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตร แกนกลาง และเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้น อีกทั้งได้ ปรับกระบวนการวัดและประเมินผล เกณฑ์การจบการศึกษาแต่ละระดับ และเอกสารแสดงหลักฐาน ทางการศึกษา ให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และมีความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ

เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นี้ จัดทำขึ้นสำหรับ ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และ จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มี คุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และ แสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วยทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับเห็นผลคาดหวังที่ต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้ของ ผู้เรียนที่ชัดเจนตลอดแนว ซึ่งจะสามารถช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นและ สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมั่นใจ ทำให้การจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษามี คุณภาพและมีความเป็นเอกภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้เกิดความชัดเจนเรื่องการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ และช่วยแก้ปัญหาการเทียบโอนระหว่างสถานศึกษา ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรทุก ระดับตั้งแต่ระดับชาติจนกระทั่งถึงสถานศึกษา จะต้องสะท้อนคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และ ตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเป็นกรอบทิศทางในการจัด การศึกษาทุกรูปแบบ และครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังได้ทุก ฝ่าย ที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติ ชุมชน ครอบครัว และบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบ โดยร่วมกันทำงาน อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ในการวางแผน ดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบ ตลอดจน ปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

2.2 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้ เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมาย และกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีด

ความสามารถ ในการแข่งขันในเวทีระดับโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) พร้อมกันนี้ได้ปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542)

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้ และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกร และทัศนคติของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคม ได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้

มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่..... 12 ส.ค. 2556
เลขทะเบียน..... 208836
เลขเรียกหนังสือ.....

4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้มาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

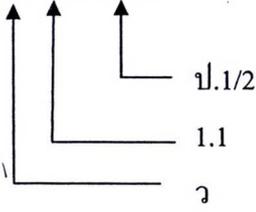
ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

1. ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3)
2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4- 6)

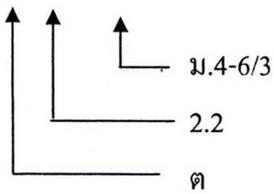
หลักสูตรได้มีการกำหนดรหัสกำกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เพื่อความเข้าใจและให้สื่อสารตรงกัน ดังนี้

ว 1.1 ป. 1/2

ป.1/2 ตัวชี้วัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ข้อที่ 2
1.1 สาระที่ 1 มาตรฐานข้อที่ 1
ว กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

ต 2.2 ม.4 - 6/3

ม.4-6/3 ตัวชี้วัดชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ข้อที่ 3
2.2 สาระที่ 2 มาตรฐานข้อที่ 2
ต กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมแนะแนว

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิด ตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

2. กิจกรรมนักเรียน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร

2.3 กิจกรรมชุมนุม ชมรม

3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่าง ๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

ระดับการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาศิลปะภาพส่วนตน มีทักษะในการคิดวิจารณ์ญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาการและเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

การจัดเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบ โครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้ตามความพร้อมและจุดเน้น โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพของผู้เรียน ดังนี้

1. ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละ ไม่เกิน 5 ชั่วโมง

2. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ 1 หน่วยกิต (นค.)

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาคมีเวลาเรียนวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ 1 หน่วยกิต (นค.)

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน

ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน

1. หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

2. กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้ จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนพัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น

ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

4. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

4.1 บทบาทของผู้สอน

- 1) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ทำทายความสามารถของผู้เรียน
- 2) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะกระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการและความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 3) ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย
- 4) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้
- 5) จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
- 6) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน
- 7) วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

4.2 บทบาทของผู้เรียน

- 1) กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง
- 2) เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อความรู้ ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ
- 3) ลงมือปฏิบัติจริง สร้างสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

- 4) มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู
- 5) ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน

การจัดการสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการ ดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก
2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
5. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอ

ในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษา ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหามีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด การพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

1) การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงการ การประเมินชิ้นงาน/ ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน ในกรณีที่ไม่มีผ่านตัวชี้วัดให้มีการสอนซ่อมเสริม

การประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

2) การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คณิตวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา ว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาและการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อ

คณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

3) การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระความรับผิดชอบสามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด ในการดำเนินการจัดสอบ นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4) การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุน การตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

ข้อมูลการประเมินในระดับต่าง ๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบทบทวนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ปฏิเสธโรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษาในการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันทั่วถึงที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบความสำเร็จในการเรียน

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน

เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียน

1 การตัดสิน การให้ระดับและการรายงานผลการเรียน

1.1 การตัดสินผลการเรียน

ในการตัดสินผลการเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ผู้สอนต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนเป็นหลัก และต้องเก็บข้อมูลของผู้เรียนทุกด้านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องในแต่ละภาคเรียน รวมทั้งสอนซ่อมเสริมผู้เรียนให้พัฒนาจนเต็มตามศักยภาพ

ระดับประถมศึกษา

- 1) ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมด
- 2) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา

กำหนด

- 3) ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา
- 4) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา

กำหนด ในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ระดับมัธยมศึกษา

1) ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนตลอดภาคเรียน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้น ๆ

- 2) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา

กำหนด

- 3) ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา
- 4) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา

กำหนด ในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การพิจารณาเลื่อนชั้นทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ถ้าผู้เรียนมีข้อบกพร่องเพียงเล็กน้อย และสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่าสามารถพัฒนาและสอนซ่อมเสริมได้ ให้อยู่ในดุลพินิจของสถานศึกษาที่จะผ่อนผันให้เลื่อนชั้นได้ แต่หากผู้เรียนไม่ผ่านรายวิชาจำนวนมาก และมีแนวโน้มว่าจะเป็นปัญหาต่อการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น สถานศึกษาอาจตั้งคณะกรรมการพิจารณาให้เรียนซ้ำชั้นได้ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงวุฒิภาวะและความรู้ความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 การให้ระดับผลการเรียน

ระดับประถมศึกษา ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา สถานศึกษา สามารถให้ระดับผลการเรียนหรือระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียน เป็นระบบตัวเลข ระบบ ตัวอักษร ระบบร้อยละ และระบบที่ใช้คำสำคัญสะท้อนมาตรฐาน

การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็น ดีเยี่ยม ดี และผ่าน

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วม กิจกรรมเป็นผ่าน และไม่ผ่าน

ระดับมัธยมศึกษา ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา ให้ใช้ตัวเลข แสดงระดับผลการเรียนเป็น 8 ระดับ

การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็น ดีเยี่ยม ดี และผ่าน

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วม กิจกรรมเป็นผ่าน และไม่ผ่าน

1.3 การรายงานผลการเรียน

การรายงานผลการเรียนเป็นการสื่อสารให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบความก้าวหน้า ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องสรุปผลการประเมินและจัดทำเอกสารรายงานให้ ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ หรืออย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

การรายงานผลการเรียนสามารถรายงานเป็นระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียนที่ สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้

2. เกณฑ์การจบการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเกณฑ์กลางสำหรับการจบการศึกษา เป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1 เกณฑ์การจบระดับประถมศึกษา

1) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐาน และรายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติมตามโครงสร้างเวลา เรียน ที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

2) ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาพื้นฐาน ผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่ สถานศึกษากำหนด

3) ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

4) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

5) ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2 เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมไม่เกิน 81 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชา พื้นฐาน 63 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

2) ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชา พื้นฐาน 63 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 14 หน่วยกิต

3) ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

4) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามที่สถานศึกษากำหนด

5) ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3 เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชา พื้นฐาน 39 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

2) ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชา พื้นฐาน 39 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า 38 หน่วยกิต

3) ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

4) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์การ ประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

5) ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามที่สถานศึกษากำหนด

สำหรับการจบการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น การศึกษาเฉพาะทาง การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษาทางเลือก การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส การศึกษาตามอัธยาศัย ให้คณะกรรมการของสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักเกณฑ์ในแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับกลุ่มเป้าหมาย

2.3 สารและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตาม สภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน ออกกำลังกาย ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของ ประเทศชาติ และสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มี ความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับ บริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่ เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

2.2.1 ศาสนา ศิลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการ พัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเอง อยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

2.2.2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคม ปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและ ความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลุกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการ ดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

2.2.3 เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหาร จัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำ หลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.2.4 ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

2.2.5 ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่างๆในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิด เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้รับการพัฒนาแนวคิด และขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย ออสเตรเลีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์รู้และเข้าใจแนวคิด และวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้นเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อในชั้นสูงตามความประสงค์ได้มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกลงและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทย และสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งนำตนเองได้ และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ในสังคมได้ตลอดชีวิต

2.4 การใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาหลักสูตร เพราะเป็นการนำอุดมการณ์ จุดหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชา และประสบการณ์การเรียนรู้ที่คัดสรรอย่างดีแล้วไปสู่ผู้เรียน นักพัฒนาหลักสูตรทุกคนต่างก็ยอมรับความสำคัญของขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีความสำคัญยิ่งกว่าขั้นตอนใด ๆ ทั้งหมด เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตรโดยตรง หลักสูตรแม้จะสร้างไว้ดีเพียงใดก็ตาม ยังไม่สามารถจะกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ ถ้าหากว่าการนำหลักสูตรไปใช้ดำเนินไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ดีเพียงพอ ความล้มเหลวของหลักสูตรจะบังเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะฉะนั้นการนำหลักสูตรไปใช้ จึงมีความสำคัญที่บุคคลผู้เกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องทำความเข้าใจกับวิธีการขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดสมความมุ่งหมายทุกประการ

การกำหนดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐาน และเพิ่มเติมระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 สถานศึกษาสามารถดำเนินการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนี้

ระดับมัธยมศึกษา ต้องจัดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนดและสอดคล้องกับเกณฑ์การจบหลักสูตร สำหรับเวลาเรียนเพิ่มเติม ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ให้จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับความพร้อม จุดเน้นของสถานศึกษาและเกณฑ์การจบหลักสูตร

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กำหนดไว้ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ปีละ 120 ชั่วโมง และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 360 ชั่วโมงนั้น เป็นเวลาสำหรับปฏิบัติกิจกรรมแนะแนวกิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ในส่วนกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ให้สถานศึกษาจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3)	รวม 3 ปี	จำนวน 45 ชั่วโมง
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6)	รวม 3 ปี	จำนวน 60 ชั่วโมง

ตารางที่ 1 กรอบโครงสร้างเวลาเรียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กลุ่มสาระการเรียนรู้/ กิจกรรม	เวลาเรียน			
	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น			ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
	ม. 1	ม. 2	ม. 3	ม. 4 – 6
ภาษาไทย	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
คณิตศาสตร์	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
วิทยาศาสตร์	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
สุขศึกษาและพลศึกษา	80 (2นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3นก.)
ศิลปะ	80 (2นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	80 (2นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
ภาษาต่างประเทศ	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
รวมเวลาเรียน (พื้นฐาน)	840 (21 นก.)	840 (21 นก.)	840 (21 นก.)	1,560 (39 นก.)
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	120	120	120	360
รายวิชา / กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น	ปีละไม่เกิน 240 ชั่วโมง			ไม่น้อยกว่า 1,560 ชั่วโมง
รวมเวลาเรียนทั้งหมด	ไม่เกิน 1,200 ชั่วโมง/ปี			รวม 3 ปี ไม่น้อยกว่า 3,600 ชั่วโมง

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้โดยแบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ ทักษะสำคัญและคุณลักษณะในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารหลักฐานการศึกษา

เอกสารหลักฐานการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) เป็นเอกสารสำคัญที่บันทึกผลการเรียน ข้อมูลและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เอกสารหลักฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

1.1 ระเบียบแสดงผลการเรียน เป็นเอกสารแสดงผลการเรียนและรับรองผลการเรียนของผู้เรียนตามรายวิชา ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา และผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาจะต้องบันทึกข้อมูลและออกเอกสารนี้ให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) จบการศึกษามัธยมศึกษาบังคับ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) จบการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) หรือเมื่อลาออกจากสถานศึกษาในทุกกรณี

1.2 ประกาศนียบัตร เป็นเอกสารแสดงวุฒิการศึกษาเพื่อรับรองศักดิ์และสิทธิ์ของผู้จบการศึกษา ที่สถานศึกษาให้ไว้แก่ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษาบังคับ และผู้จบการศึกษาระดับชั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา เป็นเอกสารอนุมัติการจบหลักสูตร โดยบันทึกรายชื่อและข้อมูลของผู้จบการศึกษามัธยมศึกษาบังคับ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) และผู้จบการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6)

2. เอกสารหลักฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด

เป็นเอกสารที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อบันทึกพัฒนาการ ผลการเรียนรู้ และข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับผู้เรียน เช่น แบบรายงานประจำตัวนักเรียน แบบบันทึกผลการเรียนประจำรายวิชา ระเบียบสะสม ใบรับรองผลการเรียน และ เอกสารอื่น ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการนำเอกสารไปใช้

การเทียบโอนผลการเรียน

สถานศึกษาสามารถเทียบ โอนผลการเรียนของผู้เรียนในกรณีต่างๆ ได้แก่ การย้ายสถานศึกษา การเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา การย้ายหลักสูตร การออกกลางคันและขอกลับเข้ารับการศึกษาต่อ การศึกษาจากต่างประเทศและขอเข้าศึกษาต่อในประเทศ นอกจากนี้ ยังสามารถเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ เช่น สถานประกอบการ สถาบันศาสนา สถาบันการฝึกอบรบอาชีพ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การเทียบโอนผลการเรียนควรดำเนินการในช่วงก่อนเปิดภาคเรียนแรก หรือต้นภาคเรียนแรกที่สถานศึกษารับผู้ขอเทียบโอนเป็นผู้เรียน ทั้งนี้ ผู้เรียนที่ได้รับการเทียบโอนผลการเรียนต้อง

ศึกษาต่อเนื่องในสถานศึกษาที่รับเทียบโอนอย่างน้อย 1 ภาคเรียน โดยสถานศึกษาที่รับผู้เรียนจากการเทียบโอนควรกำหนดรายวิชา/จำนวนหน่วยกิตที่จะรับเทียบโอนตามความเหมาะสม

การพิจารณาการเทียบโอน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา และเอกสารอื่น ๆ ที่ให้ข้อมูลแสดงความรู้ความสามารถของผู้เรียน
2. พิจารณาจากความรู้ ความสามารถของผู้เรียน โดยการทดสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติ

3. พิจารณาจากความสามารถและการปฏิบัติในสภาพจริง

การเทียบโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามประกาศ หรือแนวปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับการเทียบโอนเข้าสู่การศึกษาในระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ดำเนินการตามแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่การศึกษาในระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารจัดการหลักสูตร

ในระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรนั้น หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น จนถึงระดับสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการพัฒนาสนับสนุน ส่งเสริม การใช้ และพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด อันจะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในระดับชาติ

ระดับท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดอื่น ๆ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา เป็นตัวกลางที่จะเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดในระดับชาติให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ส่งเสริมการใช้และพัฒนาหลักสูตรในระดับสถานศึกษา ให้ประสบความสำเร็จ โดยมีภารกิจสำคัญ คือ กำหนดเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับท้องถิ่น โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับสิ่งที่มีความต้องการในระดับชาติ พัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ประเมินคุณภาพการศึกษาในระดับท้องถิ่น รวมทั้งเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาบุคลากร สนับสนุน ส่งเสริม ติดตามผล ประเมินผล วิเคราะห์ และรายงานผลคุณภาพของผู้เรียน

สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรจัดทำระเบียบการวัดและประเมินผล ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องพิจารณาให้

สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรายละเอียดที่เขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่น ๆ ในระดับท้องถิ่นได้จัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความต้องการของผู้เรียน โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.5 ความหมายและขอบข่ายของวิชาสังคมศึกษา

2.5.1 ความหมายของวิชาสังคมศึกษา

วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นวิชาหนึ่งใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่นักเรียนทุกคนจะต้องเรียน นักการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและมีการวัดความรู้เพื่อเข้าศึกษาต่อและรับราชการนั้น เพราะวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีความหมายและปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสังคม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ดังจะเห็นจากความหมายของวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามแนวคิดของนักวิชาการ เช่น

พนัส หัสนาคินทร์ (2524) กล่าวว่า สังคมศึกษา หมายถึง เนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

บุญนาค ติวกุล (2532) ได้สรุปว่า สังคมศึกษา เป็นวิชาที่มุ่งพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบเป็นเบื้องต้น เป็นวิชาที่ศึกษาความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ในเขตพื้นที่และวัฒนธรรมที่เลือกไว้ โดยศึกษาทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ช่วยพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา สังคม และบุคลิกภาพของนักเรียนเพื่อให้มีศักยภาพ ในการเข้ามีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้

ลาวัลย์ วิทยาวุฑฒิกุล (2533) ได้สรุปว่าวิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม และทางธรรมชาติ ประกอบด้วยเนื้อหาวิชาที่คัดเลือกอย่างเหมาะสมจากวิชาสังคมศาสตร์ทุกแขนงและสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง สำหรับให้นักเรียนได้ศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบและมีประสิทธิภาพ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข สร้างสรรค์

กัตตา ศิลาน้อย (2539) ได้ให้ความหมายของวิชาสังคมศึกษาว่า วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ เนื้อหาวิชาครอบคลุมวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ประชากรศึกษา รัฐศาสตร์ และสังคมวิทยา

กระทรวงศึกษาธิการ (2545) กล่าวว่า สังคมศึกษา เป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546) อธิบายว่า สังคมศึกษา คือหมวดวิชาที่ประกอบด้วยวิชา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม

จักรี พูนชัย (2546) กล่าวว่า สังคมศึกษา หมายถึง เนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์

รัศมี ทองบุตร (2542) กล่าวว่า วิชาสังคมศึกษา หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ เนื้อหาวิชาจะครอบคลุมวิชาต่างๆ ทางสังคมศาสตร์และเป็นวิชาที่มีความสำคัญวิชาหนึ่งในหลักสูตร

Michael Allen and Robert Steven (1994 อ้างถึงใน สำรวย สีเสนาะ, 2545) ให้ความหมายว่า วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ผสมผสานประสบการณ์และความรู้ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของมนุษย์เพื่อปลูกฝังให้เป็นพลเมืองดี

Shirley H.Engle (1971 อ้างถึงใน อรรถกร เกษรแก้ว, 2550) ได้แสดงทรรศนะว่า “จะมีการเน้นคำถามด้านสังคมซึ่งมีความต่อเนื่องกัน เน้นปัญหาและประเด็นทั้งใหญ่และย่อย ซึ่งเยาวชนควรต้องปฏิบัติหรือช่วยให้เขาทำได้ ปัญหาของแต่ละบุคคลและสังคมจะช่วยให้หลักสูตรมีการผสมผสานอย่างมีเหตุผล”

Barr, Barth and Shemis (1977 อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2526) ได้ให้ความหมายของวิชาสังคมศึกษาว่า “สังคมศึกษาคือการบูรณาการความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ เพื่อวัตถุประสงค์ของการศึกษา ความเป็นพลเมืองดี”

Carter V. Good (1978 อ้างถึงใน อรรถกร เกษรแก้ว, 2550) ได้ให้ความหมายของวิชาสังคมศึกษาว่า “เป็นส่วนต่าง ๆ ของเนื้อหาสาระสังคมศาสตร์โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยาและภูมิศาสตร์ โดยเลือกแล้วว่าเหมาะสมแก่การศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาและมีการพัฒนาขึ้นเป็นรายวิชาต่าง ๆ เพื่อการศึกษา ไม่ว่าจะบูรณาการแล้วหรือไม่และต้องมีเนื้อหาสาระและจุดหมายทางสังคมแต่เนื้อหาไม่เกี่ยวข้องกับสังคมหรือไม่อยู่ในขอบข่ายที่แคบหรือแน่นอนตายตัวของการศึกษาแบบผสมผสาน”

Dorathy J.Skeel (1994 อ้างถึงใน กุสุมาลย์ ถินอภัย, 2545) ให้ความหมายว่า วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่มุ่งให้การศึกษากับพฤติกรรมของมนุษย์ มีเป้าหมายที่ผู้เรียนนำความรู้ไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ วิชาสังคมศึกษาจึงมีคุณค่าในการสร้างสรรค์ประโยชน์สูงสุดให้แก่มวลมนุษย์

จากความหมายดังกล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า สังคมศึกษาเป็นวิชาหนึ่งของสาขา สังคมศาสตร์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และมนุษย์กับธรรมชาติ การพัฒนาพลเมืองให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ตามความต้องการของสังคมนั้น ๆ เนื้อหาวิชาใน สังคมศึกษา เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้พื้นฐานไปใช้ในการดำรงชีวิตได้

2.5.2 ขอบข่ายของวิชาสังคมศึกษา

วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่มีความสัมพันธ์กับวิชาทางสังคมศาสตร์ เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ ฯลฯ การจัดลำดับและขอบข่ายวิชาให้สัมพันธ์กันและ บรรลุจุดมุ่งหมายจึงมีความสำคัญ และมีแนวทางลักษณะสำคัญ คือ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2526 อ้างถึงใน ตำราย สีสณะ, 2545)

1. มุ่งให้ความรู้แก่เยาวชนโดยมีการถ่ายทอดอบรม โนมนตีพื้นฐานทางสังคม ซึ่ง รวมถึงประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์ในทางที่เป็นจริงและอธิบายได้ ประกอบด้วย วัฒนธรรม การกระทำของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติ กลุ่มสังคม การจัดระบบและองค์การทางเศรษฐกิจ การจัดระบบ และองค์การทางการเมืองและการปกครอง เสรีภาพ การพึ่งพาอาศัยกัน และกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์

2. มุ่งฝึกฝนเยาวชนให้เกิดทักษะและค่านิยมโดยมีการถ่ายทอดอบรมทักษะและ ค่านิยมพื้นฐานทางสังคม ซึ่งจะหมายรวมถึงการสร้างเจตคติที่ดีและถูกต้อง การรู้จักปรับตัวใน สังคมได้อย่างมีความสุข และการรู้จักแก้ไขปัญหาอย่างมีแผนและขั้นตอน

2.6 การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2544) กล่าวถึงข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 22 ว่า การจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และ พัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้ชี้แนะผู้ ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและ แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และให้ข้อมูล ที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดการศึกษาแบบบูรณาการไว้ใน มาตรา 23 ว่า การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษา ในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม ซึ่งความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการพอสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง เรื่อง / หัวข้อ สาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ และความสัมพันธ์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับชีวิตจริง

2. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่าง ๆ ซึ่งเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ที่เรียนจากกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่ง จะช่วยเสริมการเรียนรู้อีกกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่ง

3. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ จากสิ่งที่เรียน ไปสู่ชีวิตจริงภายนอกห้องเรียนได้ ทำให้เห็นความสำคัญของความรู้ที่เรียนในโรงเรียน

4. ช่วยตอบสนองความสามารถของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ตามแนวคิดพหุปัญญา

5. ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้ และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สามารถคิดเชื่อมโยง ใช้ข้อมูลข่าวสารในโลกยุคข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ช่วยลดความซ้ำซ้อนในการเรียนเนื้อหาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในหลักสูตรซึ่งจะมีข้อมูลเพิ่มขึ้นทุกวันตามความก้าวหน้าของวิทยาการใหม่ ๆ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม

กรมวิชาการ (2544) ได้เสนอแนะการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการนำวิธีการบูรณาการมาใช้ทั้งจากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือจากต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการได้หลายลักษณะ เช่น

1. การบูรณาการการสอนคนเดียว ครูสอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริง หรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม น้ำ เป็นต้น ครูผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระ และกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิด คำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะ และกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีครูผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จัดการสอนโดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ครูผู้สอนคนหนึ่งสอนวิทยาศาสตร์เรื่องเงา ครูผู้สอนอีกคนอาจสอนคณิตศาสตร์เรื่องการวัดระยะทาง โดยการวัดเงา คิดคำนวณในเรื่องเงา ในช่วงเวลาต่าง ๆ จัดการทำกราฟของเงาในระยะต่าง ๆ หรืออีกคนหนึ่งอาจให้ผู้เรียนรู้ศิลปะ เรื่องเทคนิค การวาดรูปที่มีเงา

3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชา หรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่องครูผู้สอน จัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวันสิ่งแวดล้อมของชาติ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษาคำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนสังคมศึกษาให้ผู้เรียน

ค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และครูผู้สอนสุขศึกษาอาจจัดทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะเป็นต้น

4. การบูรณาการแบบโครงการ ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการเป็นโครงการโดยผู้เรียนและครูผู้สอน ร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการเรียนต่อเนื่องกันในหลายชั่วโมงด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนเคยสอนแยกกัน ในลักษณะของการสอนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษครูผู้สอนสามารถแยกการสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายดนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษานั้นต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญมากที่สุดและครูผู้สอนสามารถนำกระบวนการ กิจกรรมและเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายสร้างองค์ความรู้ให้เกิดแก่ผู้เรียน

2.6.1 แนวทางในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

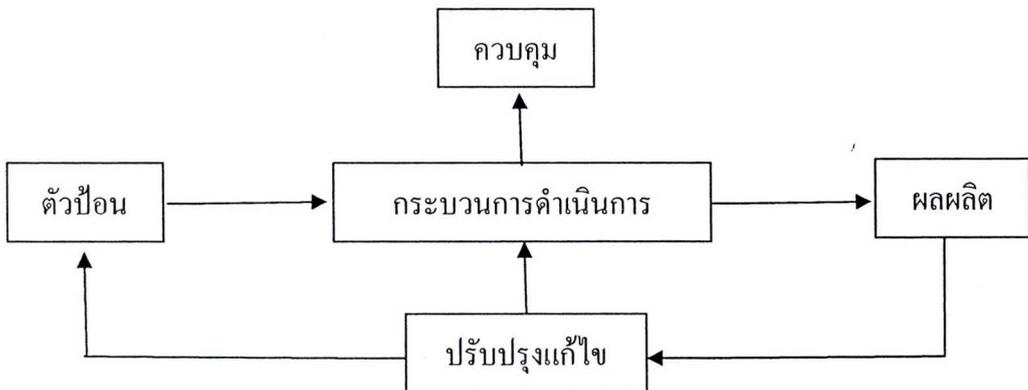
ทฤษฎีการเรียนรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งมีนุชย์มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ทุกช่วงของชีวิตการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่เคยหยุดนิ่ง แต่มีนุชย์มีการเรียนรู้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจึงมีอิทธิพลต่อความรู้ที่นึกคิด ตลอดจนวิถีการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคล (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2539)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Observational Learning) ลักษณะของทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าการเรียนเกิดจากผลการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม โดยทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน พฤติกรรมการเรียนรู้เกิดจากการสังเกตและการเอาใจใส่รวมทั้งการใช้กระบวนการจดจำ

จากทฤษฎีการเรียนรู้ที่กล่าวมา ครูผู้สอนควรศึกษาให้เข้าใจและนำมาเป็นพื้นฐานในการสอนสังคมศึกษา อีกทั้งครูผู้สอนต้องคำนึงถึงปัจจัยและความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะสำคัญหลายประการ สอดคล้องกับ วาริธีระจิตร (2534) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กต้องการพื้นฐานความรู้ที่เหมาะสม เด็กต้องการแรงจูงใจ หลักการเรียนรู้ต้องอาศัยโครงสร้างของเนื้อหาที่ง่ายต่อการเข้าใจ ไม่กำกวมและทำให้ไขว้เขว หลักการเรียนรู้ต้องได้รับการเสริมแรง หลักการเรียนรู้ต้องอาศัยการฝึกฝนและทบทวน สำหรับทฤษฎีการเรียนรู้และปัจจัยที่สำคัญต่อการเรียนรู้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การสอนควรคำนึงถึงหลักความต้องการพื้นฐาน คือ การได้รับการยกย่อง บรรยากาศที่อบอุ่น การยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ควรมีการเสริมแรงสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งครูจะต้องกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในปัญหาและ

หาแนวทางแก้ไขปัญหาเหล่านั้น จากที่กล่าวมาทั้งหมด ถ้าครูผู้สอนได้นำหลักจิตวิทยา ทฤษฎีการเรียนรู้มาใช้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้จะทำให้เกิดผลดีหลายประการ โดยเฉพาะด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะมีแนวโน้มสูงขึ้นและนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการทำงานกลุ่ม

การจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลดีนั้น ลัดดา ศิลาน้อย (2534) กล่าวว่า ต้องจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งระบบของการเรียนการสอนโดยทั่วไปนั้นมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ ตัวป้อน (Input) กระบวนการดำเนินการ (Interaction) ผลผลิต (Output) ซึ่งเป็นส่วนต่างๆ ของการจัดการเรียนการสอน แต่ถ้าจะให้ชัดเจนให้เป็นรูปธรรมขึ้นนั้น การจัดการเรียนสังคมศึกษา หรือวิชาอื่น โดยทั่วไป จะต้องประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ 5 ส่วน คือ ตัวป้อน (Input) กระบวนการดำเนินงาน (Process) ควบคุม (Control) ผลผลิต (Output) และข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ซึ่งส่วนประกอบของการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา สรุปเป็นแผนผัง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 2 ส่วนประกอบของกระบวนการเรียนการสอน

ระบบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ที่มีส่วนประกอบอยู่ 5 ส่วน ลัดดา ศิลาน้อย (2534) ได้อธิบายสรุปรายละเอียดไว้ดังนี้

1. ตัวป้อน (Input) ประกอบด้วยครู นักเรียน หลักสูตรและสิ่งแวดล้อม
2. กระบวนการดำเนินงาน (Process) เป็นการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องการเตรียมความพร้อมในเนื้อหาสาระใหม่ การเสริมสร้างทักษะ การสรุปทบทวน
3. การควบคุม (Control) การใช้คำถามเพื่อตรวจสอบความรู้ และเสริมสร้างกำลังใจ
4. ผลผลิต (Output) เป็นสิ่งที่ทำให้ทราบถึงลักษณะความรู้พื้นฐานของการเรียนครั้งต่อไป ความสามารถในการแก้ปัญหา ทักษะ และเจตคติ
5. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เพื่อปรับปรุงแก้ไขเนื่องจากผลที่ได้ไม่สอดคล้องหรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้

2.6.2 ทักษะที่สำคัญสำหรับการสอนวิชาสังคมศึกษา

ทักษะในวิชาสังคมศึกษา เป็นการเรียนรู้ การคิด การเห็นคุณค่าและการแสวงหาความรู้ ซึ่งจะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ ถ้านักเรียนได้รับการฝึกฝน ซึ่ง พิบูลย์ศรี วาสนสมสิทธิ์ (2526) และถัดดา ศิลาน้อย (2534) ได้แบ่งทักษะที่สำคัญสำหรับการสอนสังคมศึกษา ออกเป็น 2 ทักษะที่สำคัญ คือ ทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคม รายละเอียดของทักษะแต่ละอย่าง มีดังนี้

1) ทักษะทางวิชาการ (Academics Skills) เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ประกอบด้วย การอ่าน การเขียน การได้ยิน การสร้างแผนภูมิ การเขียนไดอะแกรม และการตอบคำถาม

2) ทักษะทางสังคม (Social Skills) เป็นทักษะที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งประกอบด้วยการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการร่วมมือกันวางแผน การอภิปรายแบ่งหน้าที่ ผลัดกันทำ เป็นผู้นำ ผู้ตาม เป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เคารพ กฎเกณฑ์ กติกาเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน จากที่กล่าวมาจะพบว่าทักษะทางสังคมนั้นเป็นทักษะที่สอดคล้องกับการทำงาน ซึ่งผู้วิจัยเน้นในการทำวิจัยครั้งนี้ ดังนั้น จึงขอเสนอหลักการที่จะทำให้ นักเรียนได้เกิดทักษะการทำงานเป็นกลุ่มดังนี้

การส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีขอบหมาย ด้วยการวางแผนร่วมกันในเรื่องของหน้าที่ ความรับผิดชอบและจุดมุ่งหมายในการประกอบกิจกรรมฝึกการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เมื่อมีการทำงานเป็นกลุ่มครูพยายามให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและให้สมาชิกได้ยอมรับความคิดเห็น ถึงแม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม ควรที่จะรับฟัง ไม่ควรแสดงกิริยาไม่พอใจ ไม่สนใจ ฝึกการยอมรับความสามารถของผู้อื่น เช่น การผลัดเปลี่ยนหน้าที่ของการเสนอผลงานและอภิปราย ฯลฯ พยายามให้สมาชิกในกลุ่มที่จะช่วยเหลือกลุ่มความสำเร็จของงานถือเป็นความสำเร็จของกลุ่ม ฝึกการวิเคราะห์ร่วมกันของผู้เรียน จากประสบการณ์การเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนได้รับในระหว่างการทำงานกลุ่ม ซึ่งวาริ ธีระจิตร (2534) ได้เสนอแนวทางการฝึกฝนการทำงานกลุ่มไว้ดังนี้ การเตรียมวางแผนการทำงานของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการอธิบาย ความรับผิดชอบในหน้าที่ การมีส่วนร่วมในการทำงาน การประเมินผล สำหรับการเตรียมงาน การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ต้องพิจารณาในแง่ต่างๆ ดังนี้

(1) ในการเตรียมวางแผนการทำงานกลุ่มจะต้องดูสมาชิกในกลุ่มว่ามีวิธีการทำงานอย่างไรต่างคนต่างทำหรือช่วยกันทำงาน สมาชิกให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันหรือไม่ และดูเวลาในการทำงานเสร็จเร็วหรือช้าอย่างไร

(2) พฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มเป็นอย่างไร เช่น การไม่ยอมช่วยเหลือใคร หรือช่วยเหลือผู้อื่น เสนอแนะความเห็นหรือนั่งเฉยๆ

(3) การแสดงความคิดเห็นตลอดจนการให้เหตุผลว่าการทำงานกลุ่มมีวิธีการทำงานกลุ่มอย่างไร รู้สึกต่อเพื่อน ต่องาน ความต้องการและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเพื่อนสมาชิกมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่อย่างไร ส่วนการประเมินในแง่ต่างๆ เกี่ยวกับ ผลของงานว่าบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ สังเกตพฤติกรรมคุณในแง่จริยธรรมของกลุ่ม สานิตความสามัคคีหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่ม ซึ่งจะปรากฏเป็นความพอใจหรือสนองความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม

สำหรับการประเมินผลของการทำงานเป็นกลุ่มนั้นให้ดูความสำเร็จของกลุ่ม มิใช่ดูความสำเร็จของสมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่ม ผลสำเร็จที่ดีต้องมาจากสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งการประเมินควรประเมินในแง่ต่างๆ ดังนี้

1. ผลของงานว่าบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่

2. สังเกตการณ์แสดงพฤติกรรมในกลุ่ม คุณในแง่จริยธรรมของกลุ่ม

3. สานิตความสามัคคีหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่ม ซึ่งจะปรากฏเป็นความพอใจ หรือสนองตอบความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม

จากการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มจะเห็นเป็นรูปแบบที่จำลองการอยู่ร่วมกันในสังคมมาสู่ห้องเรียน นักเรียนจะได้ฝึกกิจกรรมการอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทัศนคติและค่านิยมในตัวนักเรียนที่จำเป็นทั้งในและนอกห้องเรียน มีความแตกต่างกันระหว่างสมาชิก มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อัจฉริยะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อสังคม

วิธีการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การที่ผู้เรียนจะสามารถศึกษาจนบรรลุผลการเรียนเรียนรู้ที่คาดหวัง ซึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับวิธีการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่นำทักษะด้านต่างๆ ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ขึ้นมาจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองในที่สุด หลักเกณฑ์ในการเลือกวิธีสอน ลัดดา คีลาน้อย (2534) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. วิธีการสอนควรเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนทั้งในด้านความแตกต่างของสติปัญญา ความสามารถ การแสดงออก วัย ความสนใจของนักเรียน

2. วิธีสอนจะต้องสนองจุดมุ่งหมายในหลักสูตรว่า ต้องการให้นักเรียนได้อะไรจากบทเรียน ตลอดจนสอดคล้องของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในแต่ละบทเรียนด้วย

3. วิธีสอนนั้นควรก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อสภาพสังคมทั้งทางด้านความต้องการและสภาพแวดล้อมในสังคม

4. วิธีสอนนั้นควรเหมาะกับบุคลิกภาพของครูในด้านความคล่องตัวประสิทธิภาพการสอน
5. วิธีสอนนั้นควรก่อให้เกิดแนวทางในการนำความรู้เจตคติ ทักษะที่รับการฝึกฝนไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
6. วิธีสอนนั้นต้องมีชีวิต ชีวา สนุกสนาน ไม่เป็นที่น่าเบื่อหน่ายแก่นักเรียน
7. วิธีสอนนั้นควรเหมาะสมกับเนื้อหาที่นักเรียนจะเรียนว่าสอดคล้องกันเพียงไร
8. วิธีสอนนั้นควรเหมาะสมกับระยะเวลา สภาพห้องเรียน จำนวนนักเรียน บางครั้งวิธีสอนต้องใช้กระบวนกรมากมาย เวลาขอมไม่พอหรือห้องเรียนเล็กเกินไป จำนวนนักเรียนมีมากเกินไป

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา จะเกิดประสิทธิภาพได้นั้นผู้สอนต้องกำหนดจุดหมายหรือวัตถุประสงค์ จัดและเลือกเนื้อหา และเลือกวิธีสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและบริบทต่างๆ ในวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้สามารถบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.7 สื่อการสอนวิชาสังคมศึกษา

2.7.1 ความหมายของสื่อการสอน

สื่อการสอนหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวผู้เรียนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น คน สัตว์ สิ่งของ ธรรมชาติ รวมถึงเหตุการณ์ หรือ แนวความคิด โดยมุ่งเน้นส่งเสริมการค้นคว้า หรือ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสื่อการสอนเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนรู้ของผู้เรียน อาจทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก เพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดศักยภาพทางความคิด ได้แก่ คิดไตร่ตรอง คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ตลอดจน กระตุ้นให้เป็นผู้แสวงหาความรู้และมีทักษะในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง

กิดานันท์ มลิทอง (2549) ได้ให้ความหมายคำว่า สื่อ (medium,pl.media) เป็นคำมาจากภาษาละตินว่า “ระหว่าง” (between) สิ่งใดเชื่อมที่บรรจุข้อมูลสารสนเทศหรือเป็นตัวกลางข้อมูลส่งผ่านจากผู้ส่งหรือแหล่งส่งไปยังผู้รับเพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับสามารถสื่อสารกัน ได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ในการเล่าเรียน เมื่อผู้สอนนำสื่อมาใช้ประกอบการสอนเรียกว่า “สื่อการสอน” และเมื่อนำมาให้ผู้เรียนใช้เรียกว่า “สื่อการเรียน” โดยเรียกรวมกันว่า “สื่อการเรียนการสอน” หรืออาจจะเรียกสั้นๆ ว่า “สื่อการสอน” หมายถึงสิ่งใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเทปบันทึกเสียง สไลด์ วิดีโอ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ แผนภูมิ รูปภาพ ฯลฯ ซึ่งเป็นวัสดุบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน หรือเป็นอุปกรณ์เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสิ่งเหล่านี้เป็นวัสดุอุปกรณ์ทางกายภาพที่นำมาใช้เทคโนโลยีการศึกษา

เป็นสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางทำให้การสอนส่งไปถึงผู้เรียน สื่อการสอนถือว่ามียุทธศาสตร์มากในการเรียนการสอนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การสื่อระหว่างผู้สอนและผู้เรียนดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของเนื้อหาบทเรียนได้ตรงกับที่ผู้สอนต้องการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น ในการใช้สื่อการสอนนั้นผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาถึงลักษณะคุณสมบัติของสื่อแต่ละชนิดเพื่อเลือกสื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์การสอนและสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยต้องวางแผนอย่างเป็นระบบในการใช้สื่อด้วย ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533 อ้างถึงใน กัญญชลา นิสัยนต์, 2550) ได้กล่าวว่า สื่อ หมายถึง สื่อต่าง ๆ ที่เป็นพาหนะความรู้หรือสารสนเทศ (Information) ระหว่างผู้สื่อกับผู้รับ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ รูปภาพ วัสดุ เครื่องฉาย สิ่งพิมพ์และอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้ก็คือ สิ่งที่ใช้ในการสื่อสารและนำสิ่งเหล่านี้มาใช้ในการเรียนการสอนแล้วเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า สื่อการสอน

ทบวงมหาวิทยาลัย (2538) ได้กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการสอนของครูกับผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดหมายที่ผู้สอนกำหนดไว้อย่างดี

กรมวิชาการ (2545) ได้ให้ความหมายของคำว่า สื่อการสอน หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจความรู้สึก เพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์การเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการคิด เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมแก่ผู้เรียนและมุ่งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านการศึกษาด้วยตนเอง

Gerlach และ Ely (1980 อ้างถึงใน กัญญชลา นิสัยนต์, 2550) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอน คือ บุคคล วัสดุ เหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะและเจตคติ

จากความหมายที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า สื่อการสอน หมายถึง ตัวกลางหรือช่องทางถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ จากแหล่งความรู้ไปสู่ผู้เรียน และทำให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ เครื่องมือ และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้ครูผู้สอนนำมาใช้ในการเรียนการสอน สามารถถ่ายทอดเนื้อหาวิชาและความรู้ไปยังผู้เรียน ได้แสดงบทบาท และเกิดความเข้าใจในวิชาที่เรียนที่สอนกัน ได้มากขึ้น

2.7.2 คุณลักษณะของสื่อการสอน

ลักษณะสื่อการสอนที่ดีย่อมช่วยให้การเรียนรู้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

- 1) ช่วยส่งเสริมการสร้างความรู้ของผู้เรียน
- 2) ช่วยส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- 3) มุ่งเน้นการพัฒนาการคิดของผู้เรียน

4) เป็นสื่อที่หลากหลาย ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการ ตลอดจน สิ่งที่มีตามธรรมชาติ เป็นสื่อที่อยู่ตามแหล่งความรู้ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

5) ช่วยพัฒนาการทำงานเป็นทีม

2.7.3 ประเภทของสื่อการสอน

สื่อต่างๆ ที่เป็นตัวกลางในการส่งผ่านข้อมูลสารสนเทศจากผู้สอนไปยังผู้เรียน หรือ เป็นสิ่งที่ผู้เรียนใช้ศึกษาความรู้ด้วยตนเอง นักวิชาการได้จำแนกสื่อการสอนตามประเภท ลักษณะ และวิธีการใช้ดังนี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2543)

1) สื่อโสตทัศน

เป็นสื่อที่นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มของสื่อการเรียนการสอน โดยเป็นสื่อที่บรรจุหรือ ถ่ายทอดข้อมูลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการได้ยินเสียงและเห็นภาพ สื่อที่ใช้กันมาแต่ดั้งเดิม เช่น หนังสือตำราเรียน ภาพ ของจริง ของจำลอง จะเป็นสื่อที่บรรจุเนื้อหาในตัวเอง ต่อมามีการใช้ เทคโนโลยีในการประดิษฐ์อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการถ่ายทอดเนื้อหาและวัสดุที่ใช้กับอุปกรณ์ เหล่านี้ โรเบิร์ต อี. เดอ คีฟเฟอร์ (Robert E. de Kieffer) ได้แบ่งสื่อการสอนออกเป็น 2 ประเภท ตามลักษณะที่ใช้สื่อความหมายทางเสียงและภาพรวมเรียกว่า “สื่อโสตทัศน” (audiovisual materials) ในปัจจุบันมีสื่อโสตเพิ่มขึ้นมากจากที่เดอ คีฟเฟอร์ ได้กล่าวไว้ทั้ง 3 ประเภท ในที่นี้จึง ขอยกตัวอย่างสื่อใหม่รวมไปในแต่ละประเภทดังนี้

1. สื่อไม่ใช้เครื่องฉาย (nonprojected materials) เป็นสื่อที่ใช้การทางทัศนะโดยไม่ ต้องใช้เครื่องฉายร่วมด้วย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่สื่อภาพ (illustrative materials) เป็นสื่อ ที่สามารถถ่ายทอดเนื้อหา เช่น ภาพกราฟิก กราฟ แผนที่ ของจริง ของจำลอง กระดานสาธิต (demonstration boards) ใช้ในการนำเสนอเนื้อหา เช่นกระดานชอล์ก กระดานนิเทศ กระดาน แม่เหล็ก กระดานผ้าสาธิต ฯลฯ และกิจกรรม(activists)

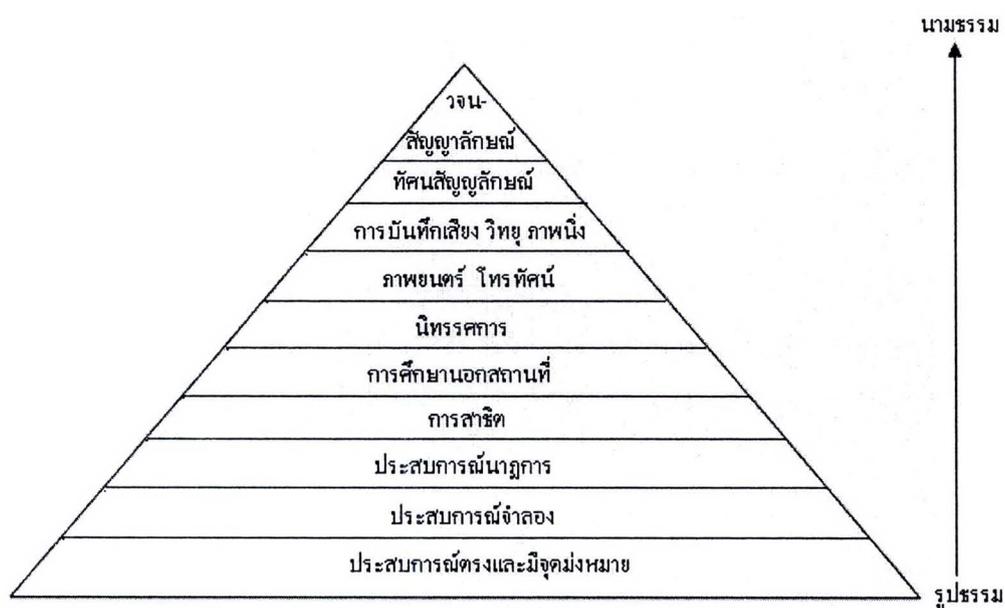
2. สื่อเครื่องฉาย (projected and equipment) เป็นวัสดุและอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการสื่อสารด้วยภาพหรือทั้งภาพทั้งเสียง อุปกรณ์มีทั้งแบบฉายตรงและฉายอ้อมเพื่อถ่ายทอด เนื้อหาจากวัสดุแต่ละประเภทที่ใช้เฉพาะอุปกรณ์นั้นเพื่อให้เป็นภาพปรากฏขึ้นบนจอเช่นเครื่องฉาย ข้ามศีรษะใช้กับแผ่นโปร่งใส เครื่องฉายสไลด์ ใช้กับแผ่นฟิล์มสไลด์ หรือให้ทั้งภาพและเสียง เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ฟิล์ม เครื่องเล่นวีซีดีใช้กับวีซีดีและดีวีดี เหล่านี้เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจรวม เครื่องถ่ายทอดสัญญาณ คือ เครื่องแอลซีดีที่ถ่ายทอดสัญญาณจากคอมพิวเตอร์หรือเครื่องเล่นวีซีดี เข้าไว้ในเครื่องด้วยเพื่อนำสัญญาณภาพจากอุปกรณ์เหล่านั้นขึ้นจอภาพ

3. สื่อเสียง (audio materials and equipment) เป็นวัสดุและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการสื่อสารด้วยเสียง อุปกรณ์เครื่องเสียงจะใช้ถ่ายทอดเนื้อหาจากวัสดุแต่ละประเภทที่ใช้เฉพาะ

กับอุปกรณ์นั้นเพื่อเป็นเสียงให้ได้ยิน เช่น เครื่องเล่นซีดีใช้กับแผ่นซีดี เครื่องเล่น/บันทึกเทปใช้กับเทปเสียง หรืออาจเป็นอุปกรณ์ในการถ่ายทอดสัญญาณเสียงดังเช่นวิทยุที่รับสัญญาณเสียงจากแหล่งส่งโดยไม่ต้องใช้วัสดุใดๆในการนำเสนอสื่อเสียง

2) สื่อแบ่งตามประสบการณ์การเรียนรู้

การแบ่งประเภทของสื่อการสอน ถ้าแบ่งตามระดับประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่ง เดล ได้แบ่งสื่อการสอนออกเป็น 10 ประเภท โดยพิจารณาจากลักษณะของประสบการณ์ที่ได้รับจากสื่อการสอนประเภทนั้น โดยยึดเอาความเป็นรูปธรรมและนามธรรมเป็นหลักในการแบ่งประเภท และได้เรียงลำดับจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมที่สุดประสบการณ์ ที่เป็นนามธรรมที่สุด (Abstract Concrete Continuum) เรียกว่า “กรวยประสบการณ์” (Cone of Experience) (Dale, 1969 อ้างถึงใน ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2543) ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กรวยประสบการณ์ของ เอ็ดการ์ เดล

ขั้นที่ 1 ประสบการณ์ตรงและมีความมุ่งหมาย (Direct Purposeful Experience) เป็นประสบการณ์ที่เป็นรากฐานของประสบการณ์ทั้งปวง เพราะได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงได้เห็น ได้ยินเสียง ได้สัมผัสด้วยตนเอง เช่น การเรียนจากของจริง (Real object) ได้ร่วม กิจกรรมการเรียนด้วยการลงมือกระทำ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ประสบการณ์จำลอง (Contrived Simulation Experience) จากข้อจำกัดที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนจากประสบการณ์จริงให้แก่ผู้เรียนได้ เช่น ของจริงมีขนาดใหญ่หรือเล็กเกินไป มีความซับซ้อน มีอันตราย จึงใช้ประสบการณ์จำลองแทน เช่น การใช้หุ่นจำลอง (Model) ของตัวอย่าง (Specimen) เป็นต้น

ขั้นที่ 3 ประสบการณ์นาฏการ (Dramatized Experience) เป็นประสบการณ์ที่จัดขึ้นแทนประสบการณ์จริงที่เป็นอดีตไปแล้ว หรือเป็นนามธรรมที่ยากเกินกว่าจะเข้าใจและไม่สามารถใช้ประสบการณ์จำลองได้ เช่น การละเล่นพื้นเมือง ประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การสาธิต (Demonstration) คือ การอธิบายข้อเท็จจริง ความจริงและกระบวนการที่สำคัญด้วยการแสดงให้เห็นเป็นลำดับขั้น การสาธิตอาจทำได้โดยครูเป็นผู้สาธิต นอกจากนี้อาจใช้ภาพยนตร์ สไลด์และฟิล์มสตริป แสดงการสาธิตในเนื้อหาที่ต้องการสาธิตได้

ขั้นที่ 5 การศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) การพานักเรียนไปศึกษาแหล่งความรู้นอกห้องเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนรู้หลาย ๆ ด้าน ได้แก่ การศึกษาความรู้จากสถานที่สำคัญ เช่น โบราณสถาน โรงงาน อุตสาหกรรม เป็นต้น

ขั้นที่ 6 นิทรรศการ (Exhibition) คือ การจัดแสดงสิ่งต่างๆ รวมทั้งมีการสาธิตและการฉายภาพยนตร์ประกอบเพื่อให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนหลายด้าน ได้แก่ การจัดป้ายนิทรรศการ การจัดแสดงผลงานนักเรียน

ขั้นที่ 7 ภาพยนตร์ และโทรทัศน์ (Motion Picture and Television) ผู้เรียนได้เรียนด้วยการเห็นและได้ยินเสียงเหตุการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ ได้มองเห็นภาพในลักษณะการเคลื่อนไหวเหมือนจริงไปพร้อม ๆ กัน

ขั้นที่ 8 การบันทึกเสียง วิทยุ และภาพนิ่ง (Recording, Radio and Picture) ได้แก่ เทปบันทึกเสียง แผ่นเสียง วิทยุ ซึ่งต้องอาศัยเรื่องการขยายเสียง ส่วนภาพนิ่ง ได้แก่ รูปภาพทั้งชนิดโปรเจกต์ที่ใช้กับเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ (Overhead projector) สไลด์ (Slide) ภาพนิ่งจากคอมพิวเตอร์ และภาพบันทึกเสียงที่ใช้กับเครื่องฉายภาพทึบแสง (Overhead projector)

ขั้นที่ 9 ทัศนสัญลักษณ์ (Visual Symbol) มีความเป็นนามธรรมมากขึ้น จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นพื้นฐาน ในการเลือกนำไปใช้ สื่อที่จัดอยู่ในประเภทนี้ คือ แผนภูมิ แผนสถิติ - ภาพโฆษณา การ์ตูน แผนที่ และสัญลักษณ์ต่างเป็นต้น

ขั้นที่ 10 วจนสัญลักษณ์ (Verbal Symbol) เป็นประสบการณ์ขั้นสุดท้าย ซึ่งเป็นนามธรรมที่สุด ไม่มีความคล้ายคลึงกันระหว่างวจนสัญลักษณ์กับของจริง ได้แก่ การใช้ตัวหนังสือแทนคำพูด

3) สื่อแบ่งตามทรัพยากรการเรียนรู้

ทรัพยากร หมายถึง สิ่งทั้งปวงที่มีค่า ทรัพยากรการเรียนรู้ (learning resources) จึงหมายถึงทุกสิ่งที่มีอยู่ในโลกไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติหรือสิ่งที่คนประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อใช้ในการเรียนรู้ โด널ด์ พี. อีลีย์ (Donald P. Ely) (Ely, 1972) ได้จำแนกสื่อการเรียนการสอนตามทรัพยากรการเรียนรู้ 5 รูปแบบ โดยแบ่งได้เป็นสื่อที่ออกแบบขึ้นเพื่อ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา (by design) และสื่อที่มีอยู่ทั่วไปแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน (by utilization) ได้แก่

1. คน (people) “คน” ในทางการศึกษาโดยตรงนั้น หมายถึง บุคคลที่อยู่ในระบบของโรงเรียน ได้แก่ ครู ผู้บริหาร ผู้แนะนำการศึกษา ผู้ช่วยสอน หรือผู้ที่อำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ส่วน “คน” ตามความหมายของการประยุกต์ใช้ ได้แก่คนที่ทำงานหรือมีความชำนาญงานในแต่ละสาขาซึ่งมีอยู่ในวงสังคมทั่วไป คนเหล่านี้เป็น “ผู้เชี่ยวชาญ” ซึ่งถึงแม้มิใช่ นักศึกษาแต่สามารถจะช่วยเหลือความสะดวกหรือเชิญมาเป็นวิทยากรเพื่อเสริมการเรียนรู้ได้ในการให้ความรู้แต่ละด้าน อาทิเช่น ศิลปิน นักการเมือง นักธุรกิจ ช่างซ่อมเครื่อง

2. วัสดุ(materials) ในการศึกษาโดยตรงเป็นประเภทที่บรรจุเนื้อหาบทเรียนโดยรูปแบบของวัสดุมีใช้สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง เช่น หนังสือ สไลด์ แผ่นที่ แผ่นซีดี หรือสื่อต่างๆที่เป็นทรัพยากรในการเรียนการสอนนั้นจะมีลักษณะเช่นเดียวกับวัสดุที่ใช้ในการศึกษาดังกล่าว เพียงแต่ว่าเนื้อหาที่บรรจุในวัสดุส่วนมากจะอยู่ในรูปของการให้ความบันเทิง เช่น คอมพิวเตอร์หรือภาพยนตร์สารคดีชีวิตสัตว์สิ่งเหล่านี้ถูกมองไปในรูปแบบของความบันเทิงแต่สามารถให้ความรู้ในเวลาเดียวกัน

3. อาคารสถานที่ (settings) หมายถึง ตัวตึก ที่ว่าง สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลเกี่ยวกับทรัพยากรรูปแบบอื่นๆที่กล่าวมาแล้วและมีผลกับผู้เรียนด้วย สถานที่สำคัญในการศึกษา ได้แก่ตึกเรียนและสถานที่ที่ออกแบบมาเพื่อการเรียนการสอนโดยรวม เช่นห้องสมุด หอประชุม ส่วนสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนก็สามารถประยุกต์ให้เป็นทรัพยากรสื่อสารเรียนการสอน ได้เช่น โรงงาน ตลาด สถานที่ทาง ประวัติศาสตร์เช่น พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

4. เครื่องมือและอุปกรณ์ (tools and equipment) เป็นทรัพยากรทางการเรียนรู้เพื่อช่วยในการผลิตหรือใช้ร่วมกับทรัพยากรอื่นๆ ส่วนมากมักเป็น โสตทัศนอุปกรณ์หรือเครื่องมือ

ต่างๆ ที่นำมา ใช้ประกอบหรืออำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน เช่น เครื่องฉายข้ามศีรษะ คอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร หรือแม้แต่ตะปู ไขควง เหล่านี้เป็นต้น

5. กิจกรรม (activities) โดยทั่วไปแล้วกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนมักจัดขึ้นเพื่อ ร่วมกระทำทรัพยากรอื่น ๆ หรือเป็นเทคนิควิธีการพิเศษเพื่อการเรียนการสอน เช่น เกม การสัมมนา การจัดทัศนศึกษา กิจกรรมเหล่านี้มักมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่ตั้งขึ้น โดยมีการใช้วัสดุการเรียนเฉพาะ แต่ละวิชา หรือวิธีการพิเศษในการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2545) ได้จำแนกประเภทของสื่อการสอน ไว้ดังนี้

- 1) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสาร หนังสือ ตำรา หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร ฯลฯ
- 2) สื่อเทคโนโลยี เช่น แถบบันทึกภาพ วิดิทัศน์ เทปเสียง สไลด์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer-assisted instruction) สื่อบนเครือข่าย (Web-based Learning) การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอน การศึกษาผ่านดาวเทียม
- 3) สื่อที่เป็นกิจกรรม/กระบวนการ เช่น กิจกรรมที่จัดเพื่อฝึกกระบวนการคิดและการปฏิบัติ การแสดงละคร บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง การทำโครงการ ฯลฯ
- 4) สื่อบุคคล รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 5) สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 6) สื่อวัสดุอุปกรณ์ เช่น หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ รวมถึงเครื่องมืออุปกรณ์ทดลอง วิทยาศาสตร์

De Kieffer (1962 อ้างถึงใน กัญญาชลา นิษันต์, 2550) ได้แบ่งสื่อออกเป็นสองประเภทตามลักษณะที่ใช้เรียกว่า “โสตทัศนูปกรณ์” (Audio-Visual Aids)

- 1) สื่อประเภทใช้เครื่องฉาย (Projected Aids) ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายแผ่นโปร่งใส เครื่องฉายสไลด์ เป็นต้น
- 2) สื่อประเภทไม่ใช้เครื่องฉาย (Non-Projected Aids) ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง แผ่นเสียง วิทยุ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ประเภทของสื่อการสอนที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนจะบังเกิดผลดี เมื่อครูสามารถเลือกใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทเรียนและไม่ทำให้เสียเวลาเรียนมากนัก จึงต้องคำนึงให้ตรงกับเนื้อหา วัตถุประสงค์และลักษณะของผู้เรียน

2.7.4 ความสำคัญของสื่อการสอน

สื่อเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากในยุคปัจจุบันข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ การใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารได้ทำให้ผู้คนจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้สามารถรับรู้เรื่องราวใหม่ ๆ ด้วยตนเอง และพัฒนาศักยภาพ

ทางการคิดซึ่งได้แก่ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดให้หลากหลาย จึงพอสรุปความสำคัญของสื่อคือ

- 1) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสร้างความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น
- 2) ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม
- 3) ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4) สร้างสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่แปลกใหม่
- 5) ส่งเสริมการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เรียน
- 6) เกื้อหนุนผู้เรียนที่มีความสนใจและความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันให้สามารถเรียนรู้ได้ทัดเทียมกัน
- 7) ช่วยเชื่อมโยงสิ่งที่ใกล้ตัวผู้เรียนให้เข้ามาสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน
- 8) ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆตลอดจนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- 9) ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ในหลายมิติจากสื่อที่หลากหลาย
- 10) ช่วยกระตุ้นให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเชิงเนื้อหา กระบวนการ และความรู้เชิงประจักษ์
- 11) ส่งเสริมให้เกิดทักษะ ได้แก่ ทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร

สรุปได้ว่า สื่อการสอนมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน เพราะจะช่วยเชื่อมความรู้จากครูผู้สอนถึงผู้เรียนและยังทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนได้เร็วขึ้น ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนสังกัดศึกษาต้องจัดหาและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและความรู้ความสามารถของผู้เรียน

2.8 การวัดและประเมินผลวิชาสังคมศึกษา

ล้วน สายยศ (2543) กล่าวว่า iva การวัดผล เป็นกระบวนการกำหนดตัวเลขให้แก่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจจะเป็นวัตถุหรือสิ่งของหรือบุคคลก็ได้ เพื่อจุดประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นความแตกต่างของคุณลักษณะที่ต้องการวัด

สมนึก ภักทิษณิน (2551) กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการหาปริมาณหรือจำนวนของสิ่งต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งมาวัด ผลจากการวัดมักจะออกมาเป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์ หรือข้อมูล

ล้วน สายยศ (2543) ให้นิยามการประเมินผลว่าเป็นกระบวนการพิจารณาตัดสินที่เป็นระบบครอบคลุมถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เพียงใด บางกรณีจึงต้องใช้ปริมาณจากการวัดมาพิจารณาคัดสินด้วยคุณธรรมแล้วลงสรุป บางกรณีต้องใช้ตัวเลขจากการวัด

การเรียนวิชาสังคมศึกษา เพื่อบรรลุจุดประสงค์การสอนจะต้องมีการวัดและประเมินผล ซึ่ง ลัดดา ศิลา น้อย (2534) ได้กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บทบาทของการประเมินผล ยังจำเป็นอย่างมากเพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้สามารถประเมินผลการเรียนการสอนได้ตลอดเวลา สำหรับการประเมินผลมีวิธีการอยู่ 3 ขั้นตอน (อ้างถึงในจักรี พูนชัย, 2546) ดังนี้คือ

1. สอบก่อนสอน (Pre-Evaluation) เป็นการสอบประเมินพื้นฐานหรือความพร้อมของผู้เรียนก่อนที่จะสอนเพื่อ

1.1 ศึกษาพื้นฐานความรู้ทั้งในด้านของความคิดรวบยอด ทฤษฎี หลักการ ซึ่งผู้เรียนควรรู้มาก่อน เครื่องมือที่ใช้จะเป็นลักษณะของแบบทดสอบ

1.2 ความสามารถทางสติปัญญา ว่าความสามารถในการพัฒนาการทางสมองมีลักษณะเป็นเช่นไร เพื่อจะจัดเข้ากลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จะใช้แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.3 ความสนใจของผู้เรียน เพื่อจะสร้างความสนใจให้เห็นคุณค่าและวางแผนเริ่มต้นสอนอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับสิ่งที่จะเรียน ใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ แบบสอบถาม

2. สอบขณะสอน (Formative-Evaluation) เพื่อดูผลของการเปลี่ยนแปลงขณะสอนในขณะที่นักเรียนเรียนแต่ละจุดประสงค์ แต่ละหน่วย หรือแต่ละคาบ นักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้เพียงใดตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ถ้านักเรียนไม่ประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้สอนจะได้แก้ไขสิ่งบกพร่องของนักเรียนว่าที่ไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายเพราะเหตุใด เป็นการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การประเมินผลจะใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสอบถาม การตรวจผลงาน การทดสอบ

3. สอบหลังสอน (Summative Evaluation) เป็นการประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน หรือเป็นการดูผลรวมของความสามารถของนักเรียนว่า หลังจากได้รับการเรียนการสอนแล้วผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ ซึ่งใช้การกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเป็นเกณฑ์ วิธีการที่ใช้จะอยู่ในลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ลัดดา ศิลา น้อย (2534) ได้กล่าวถึงลักษณะของการประเมินผลวิชาสังคมศึกษาที่ดีด้วยว่าควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

3.1 สามารถตรวจสอบข้อบกพร่อง ข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อการแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ในการสอนแต่ละครั้งย่อมมีจุดบกพร่องบ้างถ้าขาดการประเมิน ครูจะสอนไปอย่างต่อเนื่องไม่คิดจะปรับปรุงเพราะไม่รู้ว่าจะอะไรคือสิ่งที่ควรแก้ไข

3.2 สามารถตีค่าการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง การผิดพลาดน้อยที่สุดลักษณะของการประเมินนี้จะต้องผ่านการตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่น ค่าความยากง่ายตามหลักการวัดผลบ้าง เพื่อกันความผิดพลาดจากการประเมินผล

3.3 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในการสอนแต่ละครั้ง ผู้สอนตั้งจุดมุ่งหมายว่าสอนแล้วจะให้นักเรียนรู้อะไรบ้าง มีพฤติกรรมอย่างไร สิ่งที่จะช่วยให้ครูทราบว่า การเรียนแต่ละครั้งบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ย่อมอาศัยการประเมิน

3.4 เป็นกระบวนการต่อเนื่อง หมายถึง จะต้องมีการทดสอบเมื่อจบบทเรียนแต่ละจุดประสงค์ หรือจบหน่วยการเรียนรู้แต่ละครั้ง ไม่ใช่ครูประเมินรวบยอด

3.5 คำนี้ถึงตัวผู้เรียนในด้านวัย พัฒนาการ บางครั้งแบบทดสอบเนื้อเรื่องเดียวกันแต่ต่างระดับ เช่น ในหัวข้อข่าวเหตุการณ์ปัจจุบัน นักเรียนเรียนทุกระดับตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ครูจำเป็นที่จะต้องใช้คำพูดในแบบทดสอบต่างกันเพื่อความเข้าใจต่างวัยต่างระดับ

ศักดิ์สิทธิ์ พันธุ์เขียว (2542) ได้กล่าวถึง การวัดและประเมินผลว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ดังนั้นการวัดและประเมินผลจึงเป็นการประเมินผล ในลักษณะอิงเกณฑ์โดยเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นนั้นจะอยู่ในรูปของจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยมีลักษณะการวัดและประเมินผล 3 ประเภท ดังนี้

1. การวัดและประเมินผลก่อนการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่ เพื่อจะได้หาแนวทางจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

2. การวัดและประเมินผลระหว่างการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบผู้เรียนเกี่ยวกับการบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงจุดที่นักเรียนยังบกพร่องและเป็นการปรับปรุงพฤติกรรมเรียนการสอนทั้งของผู้เรียนและครูผู้สอน

3. การวัดและประเมินผลหลังการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินผลการเรียนและนำไปใช้ประกอบการพิจารณาเลื่อนชั้นปลายปีการศึกษา

แนวทางการวัดและประเมินผลดังกล่าว ถือเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องนำไปปฏิบัติให้บรรลุผล เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าจากการจัดการเรียนการสอน ซึ่ง กรมวิชาการ (2535 ก) ได้เสนอแนะแนวทางปฏิบัติในการวัดและประเมินว่า ควรวัดและประเมินผล 3 ลักษณะ คือ

1. วัดความรู้ความสามารถด้านสติปัญญาของนักเรียน
2. วัดความรู้สึก เจตคติ ที่มีต่อการเรียนการสอน

3. วัดความสามารถด้านทักษะกระบวนการ คือ การปฏิบัติตามขั้นตอน กระบวนการเรียนรู้หรือทักษะเฉพาะของแต่ละรายวิชา

วีระ ตันตระกูล และคนอื่น ๆ (2544) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ควรใช้เครื่องมือวัดหลายอย่าง เพื่อให้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่จะวัดผล ดังนี้

1. การสังเกต ได้แก่ การสังเกตท่าทาง การปฏิบัติงาน ทักษะกระบวนการ การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็นและสรุปใจความสำคัญจากเนื้อหา ความสนใจในการเรียน และการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน

2. การซักถาม ได้แก่ การปฏิบัติ การอ่าน การเขียน และบอกความหมายของเนื้อหาความรู้ใหม่ ๆ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และการตอบคำถามจากเนื้อเรื่องที่อ่านการตรวจแบบฝึกหัด และข้อทดสอบต่าง ๆ

วิธีปฏิบัติ

1. รวบรวมจุดประสงค์ที่ต้องการจะวัด
2. เรียงจุดประสงค์เหล่านั้นตามลำดับขั้นตอนของการเรียน
3. สอนไปตามลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ที่ได้วางไว้แล้ว
4. สร้างเครื่องมือให้เหมาะสมกับพฤติกรรมแต่ละขั้นตอนตามจุดประสงค์
5. วัดด้วยเครื่องมือวัดเหล่านี้ในตอนสุดท้ายของการเรียนการสอนแต่ละชั้น
6. สรุปผลการวัด แล้วหาทางปรับปรุงแก้ไขวิธีสอนของครู และการประเมินผล

การเรียนด้วยตนเอง

ครูควรให้นักเรียนรู้จักประเมินผลการเรียน หรือผลงานของตนเองได้ การฝึกดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน คือ

1. นักเรียนเห็นความก้าวหน้าของตนเอง และพยายามแข่งขันกับตนเองให้ดียิ่งขึ้น สำหรับนักเรียนที่เรียนไม่ทัน ครูต้องช่วยเหลือด้วยการสอนซ่อมเสริมให้

2. ทำให้เป็นการทำงานอย่างมีหลักเกณฑ์ และเป้าหมายซึ่งเป็นลักษณะนิสัยที่พึงปรารถนา

3. เมื่อฝึกบ่อย ๆ จะคิดเป็นนิสัย ทำให้รู้จักปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

4. ครูควรฝึกให้นักเรียนประเมินผลตนเองทุกวัน เช่น การฝึกทักษะกระบวนการ อาจจะทำตารางประเมินผลตนเอง พร้อมทั้งนำผลนั้นมาปรับปรุงในส่วนที่บกพร่อง

การวัดและประเมินผลวิชาสังคมศึกษา เป็นกระบวนการที่สำคัญที่ครูจะต้องกระทำอย่างมีระบบ มีหลักการ เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

สรุปการวัดและประเมินผลได้ว่า ครูผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญกับการวัดและประเมินผล รู้จักเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน เนื้อหา วัตถุประสงค์ เวลา เพราะการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบจะส่งผลให้การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาบรรลุ วัตถุประสงค์อย่างแท้จริง

2.9 ปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

กรมวิชาการ (2540) ได้สรุปปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาขาดประสิทธิภาพ ประการหนึ่งคือ ครูผู้สอนยังยึดการสอนแบบบรรยายและขาดเทคนิควิธีการใหม่ ๆ นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือฝึกทักษะแก้ปัญหา ไม่ได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ อย่างทั่วถึง

สันต์ ธรรมบำรุง (2523 อ้างถึงใน อรรถกร เกสรแก้ว, 2550) กล่าวว่า ปัญหาที่ทำให้ การสอนวิชาสังคมศึกษา ไม่มีประสิทธิภาพนั้นเกี่ยวกับหลักสูตร เนื้อหาในการสอนวิชาสังคมศึกษา เวลา อุปกรณ์การสอน แบบเรียน ผู้บริหารมีส่วนเกี่ยวข้อง ถ้าแก้ปัญหานี้ได้ถูกจุดคิดว่าการสอน วิชาสังคมศึกษาก็จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นิมนวล ทศวัฒน์ และศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2520 อ้างถึงใน สාරวย สีเสนาะ, 2545) ได้ กล่าวถึงปัญหาในการสอนวิชาสังคมศึกษาในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร

1. การสอนได้ผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นการยาก ความมุ่งหมายกว้างและเป็นอุดมการณ์เกินไป เวลาไม่พอที่จะสอนให้ได้ผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

2. หลักสูตรกำหนดเนื้อหาให้ครูสอน ดังนั้นเนื้อหาจึงมีอิทธิพลต่อครูผู้สอนเป็นอย่างมาก ปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาของหลักสูตร

1. กำหนดหัวข้อสอนมากเกินไป จนไม่สอดคล้องกับอัตราเวลาเรียน

2. วิธีสอนใช้แบบเรียนเป็นหลัก กับการบรรยายเพราะต้องให้ตรงตามหลักสูตร และ ทันเวลาในการเรียนการสอนจึงมุ่งเน้นแต่ความจำอย่างเดียว

3. เนื้อหาวิชาไม่มีความสัมพันธ์กับความเจริญเติบโตทางจิตใจของนักเรียน และผิด หลักการเรียนในแง่การศึกษา เนื้อหาบางประการล้าสมัย

4. เนื้อหาของแต่ละวิชามีขอบข่ายกว้างจึงยากแก่การที่ครูจะเปิด โอกาสให้นักเรียน มีส่วนร่วม

ปัญหาเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียน

1. หนังสือแบบเรียนมีอิทธิพลต่อความนึกคิดของครู

2. หนังสือแบบเรียนมีข้อบกพร่องหลายประการ

ปัญหาเกี่ยวกับการวัดผล

1. ข้อสอบมักออกแต่เรื่องปลีกย่อยที่ไม่มีสาระสำคัญและต้องอาศัยความจำ

2. การตรวจให้คะแนนตรงตามเฉลยตามเนื้อความในหนังสือ คะแนนในการสอนมีน้อย

ปัญหาเกี่ยวกับตัวครู

3. ครูที่มีความสนใจและใฝ่หาความรู้มักประสบปัญหาเกี่ยวกับหนังสือค้นคว้า

4. เจตคติของผู้บริหาร โรงเรียน หัวหน้าฝ่ายวิชาการมักให้ความสำคัญวิชาสังคัมศึกษาน้อยกว่าวิชาอื่น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2526 อ้างถึงใน กุศุมาลย์ ถินอภัย, 2545) ได้สรุปปัญหาการสอนวิชาสังคัมศึกษา ไว้ดังนี้

1. การใช้แหล่งเรียนรู้ของครูสังคัมศึกษา ครูสังคัมศึกษาส่วนมากยึดแบบเรียนของกรมวิชาการเป็นแหล่งความรู้มากที่สุด รองลงมาคือ คู่มือครู และคู่มือหลักสูตร แบบเรียนซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลมีปัญหาด้านคุณภาพ เนื้อหาค่อนข้างยากไม่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน

2. วิธีสอน ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ไม่ค่อยใช้เทคนิคการสอนแบบใหม่

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูมีปัญหาในด้านการจัดหาอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรม

4. การวัดและการประเมินผล ส่วนใหญ่ใช้การทดสอบ การตอบคำถามและเน้นความรู้ความจำเป็นส่วนใหญ่ ประสบปัญหาในการวัดพัฒนาการทางเจตคติ จริยธรรม และบุคลิกภาพของนักเรียน และการสร้างข้อทดสอบที่ใช้วัดการสังเคราะห์ ขาดคู่มือการวัดผล และการออกข้อสอบให้ครอบคลุม เป็นต้น

จากปัญหาดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ปัญหาการสอนวิชาสังคัมศึกษามักจะเกิดที่ครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้บริหาร เนื้อหาหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ยังมีข้อบกพร่องซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคัมศึกษาไม่มีประสิทธิภาพ

สอดคล้องกับ จักรี พูนชัย (2546) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคัมศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 2 พบว่า

1. ด้านครูผู้สอน การวางแผนการสอนวิชาสังคัมศึกษาในโรงเรียนส่วนมากเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนและดำเนินการสอนโดยยึดแบบเรียนที่โรงเรียนกำหนดและวัสดุอุปกรณ์การสอนที่เห็นว่าเหมาะสมกับนักเรียนในชั้นที่สอนใช้เวลาเตรียมการสอน 1-2 ชั่วโมง โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย

สอน โดยการอธิบายเนื้อหาตามบทเรียนและเน้นทางด้านจิตพิสัยเป็นหลัก เมื่อสอนไม่ทันตามหลักสูตรครูส่วนมากจะใช้วิธีกำหนดข้อความให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อสรุปเอง

2. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและผู้เรียน ส่วนใหญ่ครูจะพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ถ้านักเรียนเกิดความสงสัยก็จะเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเกิดความพอใจและการสอนโดยการจัดกิจกรรมสอนเสริมหลักสูตรในแต่ละครั้งผู้เรียนจะให้ความร่วมมือด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ

3. ด้านหลักสูตร ทางโรงเรียนจัดให้มีหลักสูตรและคู่มือให้ครูไม่เพียงพอ มีโอกาสประชุมกับครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาคนอื่นๆ เพื่อวางแผนและจัดทำเอกสารการสอนเป็นบางครั้ง ปรับเนื้อหาและจุดประสงค์ของรายวิชาเองโดยอาศัยคำอธิบายจากหลักสูตรเพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้เป็นบางครั้ง

4. ด้านสื่อการสอน ครูใช้สื่อการสอนเป็นบางชั่วโมง โดยใช้สื่อประเภทรูปภาพมากที่สุด พิจารณาการเลือกใช้โดยดูจากความสอดคล้องกับเนื้อหาเป็นหลัก

5. ด้านการวัดและประเมินผล โดยมากครูใช้ข้อทดสอบปรนัยและอัตนัย ซึ่งการวัดจะมีผลการวัดทุกครั้งเมื่อสอนจบบทเรียนหนึ่ง ๆ โดยข้อสอบที่ใช้ในการวัดผลมาจากที่ครูสร้างขึ้นเอง นอกจากใช้การตัดสินผลการเรียนแล้วยังนำผลจากการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลได้อาศัยข้อมูลจากจุดประสงค์การเรียนรู้

2.10 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 121 ตอนพิเศษ 79 ก ลงวันที่ 23 ธันวาคม พุทธศักราช 2547 นายวิษณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2549)

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับการบรรจุและแต่งตั้งจามพระราชบัญญัตินี้ให้รับราชการ โดยได้รับเงินเดือนจากงบประมาณแผ่นดิน งบประมาณที่จ่ายในลักษณะเงินเดือนในกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม หรือกระทรวงอื่นที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ข้าราชการครู หมายความว่า ผู้ที่ประกอบวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาของรัฐ

คณาจารย์ หมายความว่า บุคลากรซึ่งทำหน้าที่ทางด้านการสอนและการวิจัยในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาของรัฐ

บุคลากรทางการศึกษา หมายความว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา รวมทั้งผู้สนับสนุนการศึกษาซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการ หรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ การบริหารการศึกษา และปฏิบัติงานอื่นในหน่วยงานการศึกษา

วิชาชีพ หมายความว่า วิชาชีพครู วิชาชีพบริหารการศึกษา และวิชาชีพบุคลากรทางการศึกษาอื่น

เขตพื้นที่การศึกษา หมายความว่า เขตพื้นที่การศึกษาตามประกาศกระทรวง

หน่วยงานทางการศึกษา หมายความว่า

- (1) สถานศึกษา
- (2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- (3) สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน
- (4) แหล่งการเรียนรู้ตามประกาศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- (5) หน่วยงานตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการหรือตามประกาศกระทรวง หรือหน่วยงานที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด

สถานศึกษา หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย วิทยาลัยชุมชน สถาบัน หรือสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและตามประกาศกระทรวง

มาตรา 6 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 31 อัตราเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

อัตราเงินเดือน เงินประจำตำแหน่งสำหรับบุคลากรทางการศึกษาตามมาตรา 38 ค. (2) ให้นำบัญชีอัตราเงินเดือน เงินประจำตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

เงินวิทยฐานะและเงินประจำตำแหน่งไม่ถือเป็นเงินเดือน

มาตรา 38 ตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามี 3 ประเภท ดังนี้

ก. ตำแหน่งซึ่งหน้าที่เป็นผู้สอนในหน่วยงานการศึกษา ได้แก่ ตำแหน่งดังต่อไปนี้

- (1) ครูผู้ช่วย
- (2) ครู
- (3) อาจารย์
- (4) ผู้ช่วยศาสตราจารย์
- (5) รองศาสตราจารย์
- (6) ศาสตราจารย์

ตำแหน่งใน (1) และ (2) จะมีในหน่วยงานการศึกษาใดก็ได้ ส่วนตำแหน่งใน (3) ถึง (6) ให้มีในหน่วยงานการศึกษาที่สอนระดับปริญญา

ข. ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ ตำแหน่งดังต่อไปนี้

- (1) รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
- (2) ผู้อำนวยการสถานศึกษา
- (3) รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- (4) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- (5) ตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นตามที่ ก.ค.ศ. กำหนด

ตำแหน่งผู้บริหารใน (1) และ (2) ให้มีในสถานศึกษาและหน่วยงานการศึกษาตามประกาศกระทรวง ตำแหน่งผู้บริหารใน (3) และ (4) ให้มีในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ฉบับที่ 2), 2551)

ค. ตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาอื่น มีดังต่อไปนี้

- (1) ศิษยานุศิษย์
- (2) ตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นตามที่ ก.ค.ศ. กำหนด หรือตำแหน่งของข้าราชการที่ ก.ค.ศ. นำมาใช้กำหนดให้เป็นตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัตินี้

การกำหนดระดับตำแหน่ง และการให้ได้รับและเงินประจำตำแหน่งของตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาอื่นตาม ค. (2) ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. โดยให้นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบ

ข้าราชการพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดตำแหน่ง และการให้ได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนสามัญมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 39 ให้ตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังต่อไปนี้เป็นตำแหน่งที่มีวิทยฐานะ ได้แก่

ก. ตำแหน่งครู มีวิทยฐานะ ดังต่อไปนี้

- (1) ครูชำนาญการ
- (2) ครูชำนาญการพิเศษ
- (3) ครูเชี่ยวชาญ
- (4) ครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ข. ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา มีวิทยฐานะ ดังต่อไปนี้

- (1) รองผู้อำนวยการชำนาญการ
- (2) รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
- (3) รองผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
- (4) ผู้อำนวยการชำนาญการ
- (5) ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
- (6) ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
- (7) ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญพิเศษ

ค. ตำแหน่งผู้บริหารการศึกษา มีวิทยฐานะ ดังต่อไปนี้

- (1) รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการชำนาญการพิเศษ
- (2) รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการเชี่ยวชาญ
- (3) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการชำนาญการพิเศษ
- (4) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการเชี่ยวชาญ

ง. ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ มีวิทยฐานะ ดังต่อไปนี้

- (1) ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ
- (2) ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
- (3) ศึกษานิเทศก์ชำนาญการเชี่ยวชาญ
- (4) ศึกษานิเทศก์ชำนาญการเชี่ยวชาญพิเศษ

จ. ตำแหน่งที่เรียกชื่ออื่นตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดให้มีวิทยฐานะ

มาตรา 40 ให้ตำแหน่งคณาจารย์ดังต่อไปนี้ เป็นตำแหน่งทางวิชาการ

- (ก) อาจารย์
- (ข) ผู้ช่วยศาสตราจารย์
- (ค) รองศาสตราจารย์
- (ง) ศาสตราจารย์

การกำหนดระดับตำแหน่ง และการให้ได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตามวรรคหนึ่งให้นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษามาบังคับใช้โดยอนุโลม (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ฉบับที่ 2), 2551)

มาตรา 44 ให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับเงินเดือน เงินวิทยฐานะและเงินประจำตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ผู้ใดจะได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใด วิทยฐานะใด จะได้รับเงินเดือนอย่างไร ตามมาตรา 31 ให้เป็นไปตามที่ ก.ค.ศ. กำหนด โดยให้ได้รับเงินเดือนในขั้นต่ำของอันดับ ในกรณีที่จะให้ได้รับเงินเดือนสูงกว่าหรือต่ำกว่าขั้นต่ำหรือสูงกว่าขั้นสูงของอันดับ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ.

มาตรา 52 นอกจากการบรรจุและแต่งตั้งเพื่อให้บุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาแล้ว ก.ค.ศ. อาจกำหนดให้ตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาบางตำแหน่งเป็นสัญญาจ้างปฏิบัติงานรายปีหรือโดยมีกำหนดเวลาตามระเบียบที่ ก.ค.ศ. กำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง หรือเป็นพนักงานราชการ โดยไม่ต้องเป็นข้าราชการ

ในกรณีที่ผู้ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งตามวรรคหนึ่งเป็นบุคคลภายนอก และ ก.ค.ศ. กำหนดให้มีสถานภาพเป็นข้าราชการ ให้ผู้นั้นมีสิทธิหน้าที่และได้รับสิทธิประโยชน์อื่น ๆ เช่นเดียวกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้ในระหว่างสัญญาจ้าง เว้นแต่สัญญาจ้างนั้นจะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น หรือกำหนดยกเว้นเป็นกรณีเฉพาะไว้

ให้นำบทบัญญัติในเรื่องคุณสมบัติทั่วไป คุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุและแต่งตั้งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามาใช้บังคับกับผู้ดำรงตำแหน่งตามเงื่อนไขในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองโดยอนุโลม ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในระเบียบ ก.ค.ศ.

จากการศึกษาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 จึงสรุป

ข้าราชการครูที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้ง ซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน มีดังนี้

1. ครู อันดับ คศ.1 หมายถึง ครูปฏิบัติหน้าที่การสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไม่มีวิทยฐานะ ที่ได้รับบรรจุและแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ให้รับราชการ โดยได้รับเงินเดือนจากงบประมาณแผ่นดิน งบประมาณที่จ่ายในลักษณะเงินเดือนของกระทรวงศึกษาธิการ หรือกระทรวงอื่นที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

2. ครู อันดับ คศ.2 หมายถึง ครูปฏิบัติหน้าที่การสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยฐานะครูชำนาญการ ที่ได้รับบรรจุและแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ให้รับราชการ โดยได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งจากงบประมาณแผ่นดิน งบประมาณที่จ่ายในลักษณะเงินเดือนของกระทรวงศึกษาธิการ หรือกระทรวงอื่นที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

3. ครู อันดับ คศ.3 หมายถึง ครูปฏิบัติหน้าที่การสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ ที่ได้รับบรรจุและแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ให้รับราชการ โดยได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งจากงบประมาณแผ่นดิน งบประมาณที่จ่ายในลักษณะเงินเดือนของกระทรวงศึกษาธิการ หรือกระทรวงอื่นที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

4. ครู อันดับ คศ.4 หมายถึง ครูปฏิบัติหน้าที่การสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ ที่ได้รับบรรจุและแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ให้รับราชการ โดยได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งจากงบประมาณแผ่นดิน งบประมาณที่จ่ายในลักษณะเงินเดือนของกระทรวงศึกษาธิการ หรือกระทรวงอื่นที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นวรรตน์ กำลังเลิศ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการสอน วิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว ของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการสอน วิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว ของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ในด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหาวิชา ด้านสื่อการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลและประเมินผล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 185 คน และกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ จำนวน 20 คน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สภาพการจัดการสอนวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว ของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัด กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 พบว่า ด้านเนื้อหาวิชา ด้านการจัดและประเมินผล มีการปฏิบัติ มาก ส่วนด้านหลักสูตร ด้านสื่อการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนมีการปฏิบัติปานกลาง

1. ปัญหาการจัดการสอนวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัวของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัด กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 พบว่าปัญหาการจัดการสอนด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหาวิชา ด้าน สื่อการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลเป็นปัญหาปานกลาง

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว ที่มี ประสบการณ์ในการสอนวิชา ส 032 พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการสอน ด้านหลักสูตร ด้านสื่อการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชา ส 032 ที่สอนอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่ามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการสอนวิชา ส 032 ด้านหลักสูตร ด้านสื่อ การสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

รวมพร ชุ่มสุนันท์ (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการณ์และปัญหาในการจัดการเรียน การสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในวิชาบังคับ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของครูในสังกัดกรมสามัญ ศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการณ์ในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในรายวิชาบังคับสังคมศึกษา ด้านการนำหลักสูตรเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไปใช้ ครูสังคมศึกษาจะใช้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมา ประกอบในการจัดทำแผนการสอน โดยทำความเข้าใจหลักสูตร และเพิ่มกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เหมาะสมด้วยตนเอง ด้านการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน ครูจะใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ด้านสื่อการเรียนการสอน ครูจะใช้สื่อที่เหมาะสมกับบทเรียน ผลิตสื่อขึ้นใช้เองและนำแหล่ง วิทยาการในท้องถิ่นมาใช้ในการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจะใช้วิธีการจัด นิทรรศการ การวัดและการประเมินผลจะวัดเมื่อสอนจบบทเรียน

2. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในรายวิชาบังคับสังคมศึกษา ด้านการนำหลักสูตรเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไปใช้ พบว่า ข้อที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ เอกสาร หลักสูตรไม่เพียงพอ ด้านการจัดเนื้อหาที่มีปัญหามากที่สุด คือ หนังสือเรียน หนังสืออ้างอิง หนังสือ อ่านประกอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมสำหรับให้นักเรียนได้ศึกษากันควรมีไม่เพียงพอ ด้านการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอน จะพบว่า ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย ด้านสื่อจะพบปัญหา คือ สภาพห้องเรียนไม่เหมาะสมกับการใช้สื่อการเรียนการสอนบางประเภท ส่วนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า ขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างเพียงพอ การวัดและการประเมินผล มีปัญหามากที่สุดคือขาดความร่วมมือจากนักเรียนในการสังเกตพฤติกรรมของเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

3. เมื่อเปรียบเทียบสภาพการณ์ในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในวิชาบังคับแก่นสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามขนาดโรงเรียน และสถานที่ตั้งของโรงเรียน คือ โรงเรียนในเมืองและโรงเรียนนอกเมือง พบว่า สภาพการณ์ในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในวิชาบังคับแก่นสังคมศึกษาไม่แตกต่างกัน

4. เมื่อเปรียบเทียบปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในวิชาบังคับแก่นสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน ตามขนาดของโรงเรียน

5. เมื่อเปรียบเทียบปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในวิชาบังคับแก่นสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามสถานที่ตั้งของโรงเรียน คือ โรงเรียนในเมืองและโรงเรียนนอกเมือง พบว่า ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในวิชาบังคับแก่นสังคมศึกษา ไม่แตกต่างกัน

นภจร อุ่นแก้ว (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการเรียนการสอนวิชา ส 503 สังคมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการเรียนการสอนวิชา ส 503 สังคมศึกษา ของครู พบว่า ด้านการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และด้านการใช้หลักสูตร ด้านการใช้สื่อการสอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาการเรียนการสอนวิชา ส 503 สังคมศึกษา ของครู พบว่า เป็นปัญหาในระดับปานกลางทุกด้าน คือ ด้านการใช้หลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน ด้านการวัดและประเมินผล

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการเรียนการสอนวิชา ส 503 สังคมศึกษา ของครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน คือ ด้านการใช้หลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน ด้านการวัดและประเมินผล สำหรับผลการเปรียบเทียบปัญหาการเรียนการสอนวิชา ส 503 สังคมศึกษา ของครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน คือ ด้านการใช้หลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน ด้านการวัดและประเมินผล

3. สภาพการเรียนการสอน ส 503 สังคมศึกษา ของนักเรียน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน คือ ด้านการใช้หลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ส่วนปัญหาการเรียนการสอนวิชา ส 503 สังคมศึกษาของนักเรียน พบว่า เป็นปัญหาปานกลางทุกด้าน คือ ด้านการใช้หลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน ด้านการวัดและประเมินผล

4. ผลการเปรียบเทียบสภาพการเรียนการสอนวิชา ส 503 สังคมศึกษา ของนักเรียนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่า ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน คือ ด้านการใช้หลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน ด้านการวัดและประเมินผล สำหรับผลการเปรียบเทียบปัญหาการเรียนการสอนวิชา ส 503 สังคมศึกษา ของนักเรียนในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน พบว่า มีปัญหาด้านการใช้สื่อการสอนเพียงด้านเดียวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำรวจ สีเสนาะ (2545) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการใช้หลักสูตร ($\bar{X}=3.27$) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X}=3.37$) และด้านการใช้สื่อการสอน ($\bar{X}=3.18$) ส่วนในด้านการวัดและประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.66$)

2. ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการใช้หลักสูตร ($\bar{X}=3.43$) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X}=3.43$) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}=3.18$) ส่วนด้านการใช้สื่อการสอน มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.57$)

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่า ด้านการใช้สื่อการสอนและด้านการวัดและประเมินผล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการใช้หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่แตกต่างกัน

4. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่า มีปัญหาไม่แตกต่างกัน

5. ผลการเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษาที่มีวุฒิทางการศึกษาวิชาเอกหรือวิชาโทสังคมศึกษา กับครูสังคมศึกษาที่มีวุฒิทางการศึกษาวิชาเอกหรือวิชาโทอื่น ๆ พบว่า มีสภาพปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

6. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษาที่มีวุฒิทางการศึกษา วิชาเอกหรือวิชาโทสังคมศึกษากับครูสังคมศึกษาที่มีวุฒิทางการศึกษาวิชาเอกหรือวิชาโทอื่น ๆ พบว่า มีปัญหาไม่แตกต่างกัน

จักรี พูนชัย (2546) ได้ศึกษา เรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 2 พบว่า โดยแบ่งสภาพและปัญหาการเรียนการสอนสังคมศึกษาออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านครูผู้สอน 2) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและผู้เรียน 3) ด้านหลักสูตร 4) ด้านสื่อการสอน 5) ด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งพบว่ามีสภาพการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านครูผู้สอน การวางแผนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนส่วนมากเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา และดำเนินการสอนโดยยึดแบบเรียนที่โรงเรียนกำหนดและวัสดุอุปกรณ์การสอนที่เห็นว่าเหมาะสมกับนักเรียนในชั้นที่สอน ใช้เวลาเตรียมการสอน 1-2 ชั่วโมง โดยใช้กิจกรรมที่เห็นว่าหลากหลาย สอนโดยการอธิบายเนื้อหาตามบทเรียนและเน้นทางด้านจิตพิสัยเป็นหลัก เมื่อสอนไม่ทันตามหลักสูตรครูส่วนมากจะใช้วิธีกำหนดข้อความให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อสรุปเอง

2) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและผู้เรียน ส่วนใหญ่ครูจะพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ถ้านักเรียนเกิดความสงสัยก็จะเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเกิดความพอใจและการสอนโดยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในแต่ละครั้งผู้เรียนจะให้ความร่วมมือด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ

3) ด้านหลักสูตร ทางโรงเรียนจัดให้มีหลักสูตรและคู่มือครูให้ครูไม่เพียงพอ มีโอกาสประชุมครูผู้สอนวิชาสังคมอื่น ๆ เพื่อวางแผนและจัดทำเอกสารการสอนเป็นบางครั้งปรับเนื้อหาและจุดประสงค์ของรายวิชาเองโดยอาศัยคำอธิบายจากหลักสูตรเพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้เป็นบางครั้ง

4) ด้านสื่อการสอน ครูใช้สื่อการสอนบางชั่วโมง โดยใช้สื่อประเภทรูปภาพมากที่สุด พิจารณาการเลือกใช้โดยดูจากความสอดคล้องกับเนื้อหาเป็นหลัก

5) ด้านการวัดและประเมินผล โดยมากครูใช้ข้อสอบแบบปรนัยและอัตนัยผสมกันซึ่งการวัดจะมีผลการวัดทุกครั้งเมื่อสอนจบบทเรียนหนึ่ง ๆ โดยข้อสอบที่ใช้ในการวัดผลมาจากที่ครูสร้างเอง นอกจากใช้ตัดสินผลการเรียนแล้วยังนำผลจากการประเมินมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลได้อาศัยข้อมูลจากจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นหลัก

ส่วนปัญหาการจัดการเรียนการสอน พบว่าปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ที่มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน ส่วนปัญหาด้านครูผู้สอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและผู้เรียน ด้านหลักสูตร และด้านการวัดและประเมินผลมีภาพรวมของปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

นิติพร อินทรสิทธิ์ (2546) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาในการใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา จังหวัดสกลนคร พบว่า สภาพการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร ด้านบุคลากร ด้านสังคมและชุมชน ด้านระบบข้อมูลสารสนเทศ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการประชาสัมพันธ์ อาคารสถานที่ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง ปัญหาในการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ และอาคาร สถานที่ ด้านสังคมและชุมชน ด้านระบบสารสนเทศ มีปัญหาในระดับปานกลาง ยกเว้น ด้านบุคลากรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ปัญหาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับ ปานกลาง ยกเว้น ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรที่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย สภาพการดำเนินการใช้หลักสูตร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก ทุกด้าน ปัญหาในการดำเนินการใช้หลักสูตร มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน

จุรีรัตน์ พิณีจมนตรี (2548) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหา การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ยโสธร เขต 1 พบว่า สภาพการใช้หลักสูตร ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน เห็นว่าในภาพรวม มี 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ปัญหาในการใช้หลักสูตร อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนในโรงเรียนขนาดต่างกัน เห็นว่าโรงเรียนมีการปฏิบัติการใช้หลักสูตรโดยภาพรวม แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียนโรงเรียนขนาดใหญ่เห็นว่าโรงเรียน มีการปฏิบัติมากกว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก แนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตร ผู้บริหารและครูผู้สอน จะต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

อรรถกร เกสรแก้ว (2550) ได้ทำการวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการวิชา สังคมศึกษาในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ : กรณีศึกษาโรงเรียนขอนแก่นวิทยายน ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านครูผู้สอน

ก) สภาพที่เป็นจริงไม่มีครูท่านใดสำเร็จการศึกษาด้านสังคมศึกษาโดยตรง และยังมีประสบการณ์ในการจัดการสอนวิชาสังคมศึกษาน้อย ครูชาวไทยไม่ต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสอน ครู 2 ใน 3 ไม่มีวุฒิปริญญาตรีทางการศึกษา ครูชาวต่างชาติไม่ได้รับการอบรมด้านหลักสูตรและวัฒนธรรมไทย และครูทุกท่านไม่เคยมีโอกาสดูหรือศึกษาดูงานที่เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา 1 ใน 3 ของครูยังมีบุคลิกภาพไม่เป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน

ข) สภาพปัญหา ครูไม่มีประสบการณ์และความรู้พื้นฐานทางด้านหลักสูตรและการสอน สังคมศึกษามาก่อน และ 1 ใน 3 ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีปฏิบัติของครูไทย

2. ด้านการใช้หลักสูตร

ก) สภาพที่เป็นจริง โครงการยึดถือตามหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พ.ศ. 2544 เป็นหลัก ครูรับผิดชอบหลักสูตรตามสาระที่ได้รับมอบหมายให้สอน และยังไม่เคยผ่านการอบรมความรู้เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรโดยตรง

ข) สภาพปัญหา ครูยังไม่สามารถกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาสาระและกิจกรรมในการสอนเรื่องเดียวกัน สำหรับระดับชั้นที่แตกต่างกัน

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ก) สภาพที่เป็นจริงในสาระที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยใช้ภาษาไทยในการเรียนการสอน นอกเหนือจากนั้นจะใช้ภาษาอังกฤษ ครุนิยมใช้วิธีการสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลางการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทย ยกเว้นครูชาวต่างประเทศ เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเท่ากับหลักสูตรปกติ สำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาโครงการ EP กับครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในหลักสูตรปกติ ยังไม่มี

ข) สภาพปัญหา ครูยังไม่สามารถนำเอาเทคนิควิธีที่เสนอแนะไว้ในคู่มือการสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มาใช้ การสอนส่วนใหญ่ยังเป็นแบบบรรยาย

4. ด้านการใช้สื่อการสอน

ก) สภาพที่เป็นจริง โครงการมีสื่อการสอนประเภทวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ไปทันสมัยเพียงพร้อม แต่สื่อการสอนที่เกี่ยวข้องวิชาสังคมศึกษาในหลักสูตร EP โดยตรงมีน้อย เนื่องจาก ขาดแคลนแบบเรียนสำเร็จรูปที่เป็นภาษาอังกฤษ สื่อการสอนที่ครูใช้ส่วนใหญ่เป็นประเภทเอกสารที่ครูสร้างขึ้นเอง วิธีการเลือกใช้สื่อของครูใช้วิธีการดูจากเนื้อหาที่จะสอนเป็นหลัก

ข) สภาพปัญหา ยังขาดสื่อการสอนเฉพาะของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูยังไม่สามารถใช้สื่อทันสมัยที่มีอยู่ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากเท่าที่ควร

5. ด้านการวัดและประเมินผล

ก) สภาพที่เป็นจริง ครูเน้นการประเมินด้านความรู้ มีการประเมินทักษะการใช้ภาษาอังกฤษแล้วนำมาคิดคะแนนรวมกับคะแนนผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิธีการประเมินที่ครูใช้ยังไม่รัดกุม

ข) สภาพปัญหา วิธีการประเมินยังไม่รัดกุม ผลการประเมินไม่เป็นดัชนีชี้วัดผลการเรียนที่แท้จริง

6. ด้านงบประมาณ

ก) สภาพที่เป็นจริง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ขึ้นอยู่กับงบประมาณของโครงการ ที่มีรายได้หลักจากการเก็บค่าบำรุงการศึกษาจากนักเรียน

ข) สภาพปัญหา ไม่มีปัญหาด้านงบประมาณ

7. ด้านการบริหารจัดการ

ก) สภาพที่เป็นจริง มีการจัดสรรจำนวนครูผู้สอนที่พอเพียง ส่วนการจัดให้มีความสัมพันธ์กับหลักสูตรปรกตินั้น พบว่ายังไม่มี

ข) สภาพปัญหา ไม่มีการจัดให้ครูผู้สอนมีความสัมพันธ์กับหลักสูตรปรกติ

8. ด้านอาคารสถานที่

ก) สภาพที่เป็นจริง อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ภายในห้องเรียนมีสภาพที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาเป็นภาษาอังกฤษอย่างมาก อุปกรณ์อำนวยความสะดวกภายในห้องเรียนมีเพียงพอ แต่มีการนำมาใช้ประโยชน์ในวิชาสังคมศึกษาน้อย ที่ตั้งของโครงการที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา นอกจากนี้พบว่าไม่มีการใช้ห้องเรียนห้องสมุด หรือวัสดุอุปกรณ์ร่วมกันระหว่างหลักสูตร EP กับหลักสูตรปรกติ

ข) สภาพปัญหา 1 ใน 3 ของครูไม่มีโต๊ะทำงานประจำ ห้องสมุดมีการใช้ร่วมกันหลายวัตถุประสงค์ และมีหนังสือที่เกี่ยวข้องกับสังคมศึกษา เป็นภาษาอังกฤษน้อย การใช้ประโยชน์ร่วมกับหลักสูตรปรกติน้อยอยู่

9. การสนับสนุนจากภายนอก

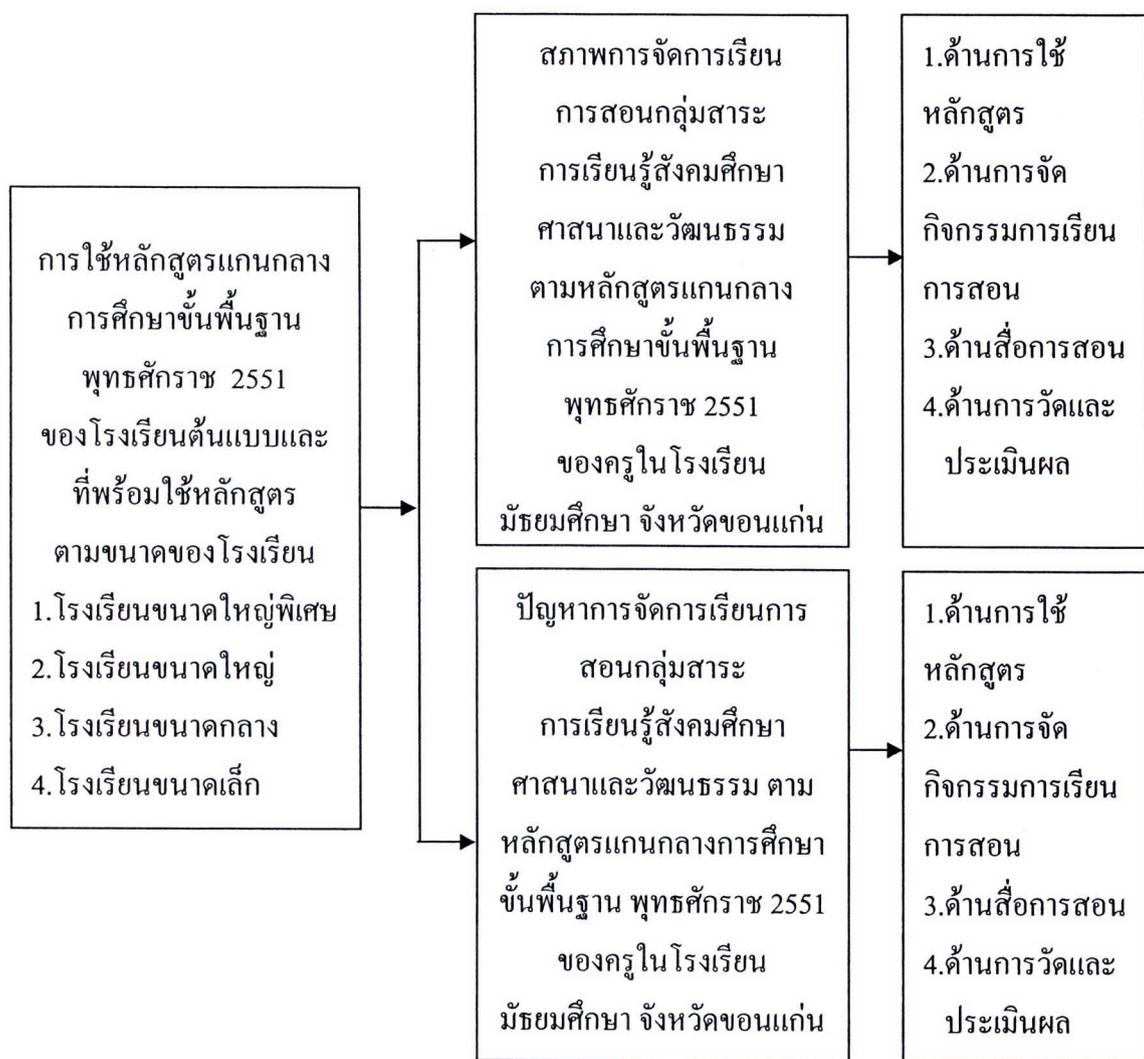
ก) สภาพที่เป็นจริง การสนับสนุนจากภายนอกเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ส่วนการขอรับการสนับสนุนจากภายนอกด้านวิชาการไม่มี

ข) สภาพปัญหา การขอรับการสนับสนุนด้านความรู้จากผู้รู้ในชุมชนยังไม่มี ทำให้เสียโอกาสที่จะนำทรัพยากรที่มีค่าโดยรอบมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าในการศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาจะมีการแบ่งประเด็นที่สำคัญออกเป็นด้านต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนมักประสบปัญหาในด้านเนื้อหาของหลักสูตร การใช้หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การให้การสนับสนุนของโรงเรียน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรเนื่องจากครูผู้สอนต้องสอนวิชาอื่น สอนไม่ตรงวิชาเอกและทำงานในกลุ่มสาระอื่นด้วย ก่อให้เกิดปัญหาที่แตกต่างกันไป สำหรับการศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนที่มีความพร้อมการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้วิจัยจึงกำหนดการศึกษาของครูผู้สอนด้านการใช้หลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอนและด้านการวัดและประเมินผล

2.12 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งใน ส่วนของการสังเคราะห์งานวิจัย และแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการเรียนการสอน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็น โรงเรียนต้นแบบและ โรงเรียนที่มีความพร้อมการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปีการศึกษา 2552 ซึ่งการทบทวนดังกล่าวผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิด ได้ดังนี้

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย